

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽĪSTAMI

ATASKAITA

DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2021 m. kovo 29 d.

Nr. BPE-1

Lietuvai tapus visateise ekonominės ir pinigų sąjungos nare, Valstybės kontrolė nuo 2015 m. sausio 1 d. vykdo ir biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas. Vykdydama šias funkcijas, institucija atlieka Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir teikia išvadas (ir skelbia jas viešai) Lietuvos Respublikos Seimui, kaip laikomasi šių taisyklių.

Ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai.

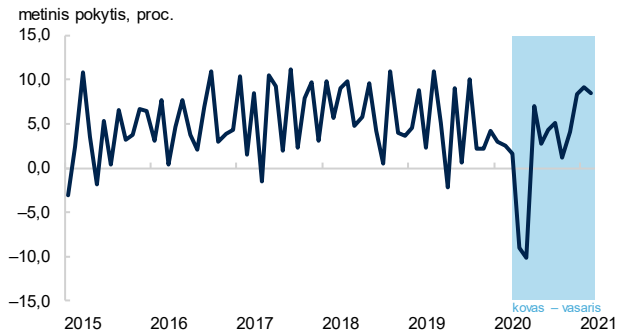
TURINYS

PAGRINDINIAI RODIKLIAI	4
MAKROEKONOMINĖ APLINKA IR RIZIKOS VEIKSNIAI	5
2021–2024 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS	10
1. 2021–2023 M. MAKROEKONOMINIŲ RODIKLIŲ PROJEKCIJOS	10
1.1. Namų ūkių vartojimo išlaidos	13
1.2. Valdžios sektoriaus galutinio vartojimo išlaidos	15
1.3. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	16
1.4. Tarptautinė prekyba	18
1.5. Bendrasis vidaus produktas to meto kainomis	20
1.6. Suderintas vartotojų kainų indeksas	21
1.7. Užimtumas ir nedarbo lygis	22
1.8. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	24
2. 2024 M. REALIOJO BENDROJO VIDAUS PRODUKTO PROJEKCIJOS	26
3. KITŲ INSTITUCIJŲ PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS	27
A <i>POSTERIORI</i> PROJEKCIJŲ 2020 METAMS VERTINIMAS	29
EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMO TEISINIS PAGRINDAS IR METODAI	33
PRIEDAI	35
1 priedas. Lietuvos ekonomikos temperatūros diagrama	35
2 priedas. Santrumpos ir sąvokos	37

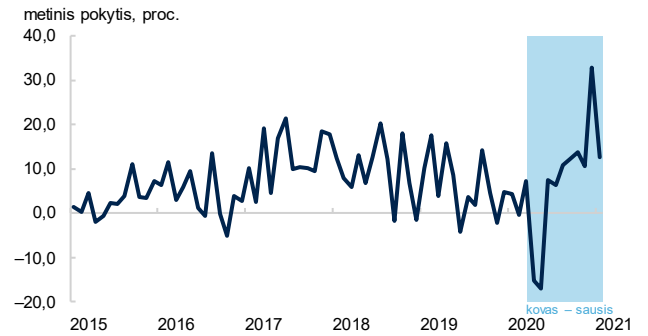
PAGRINDINIAI RODIKLIAI

Lietuvos ekonomikos pokyčiai išskirtinių aplinkybių laikotarpiu

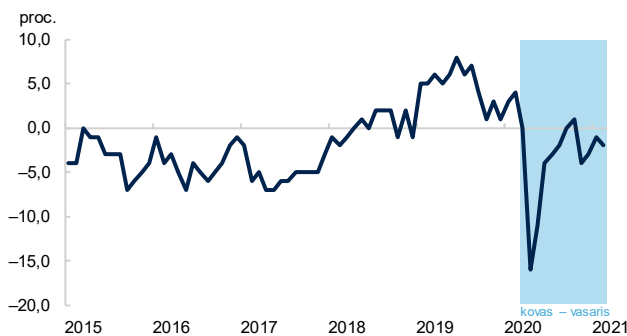
① **Pramonės produkcijos¹ augimas išlieka spurtus.**

② **Chemijos pramonės rezultatai lėmė lietuviškos kilmės prekių eksporto² spartų augimą gruodžio mėn.**

③ **Gruodžio mėn. atnaujinti griežti prekybos apribojimai vartotojų lūkesčius...**

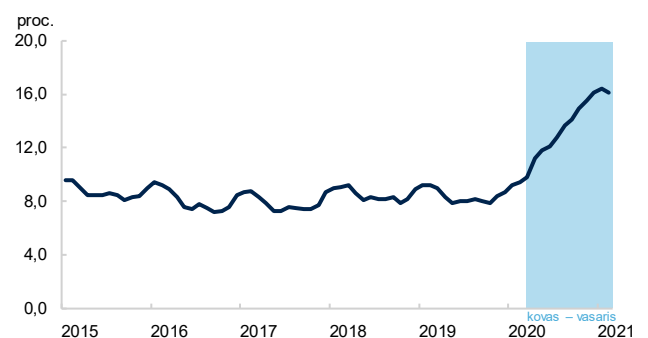
④ **... ir mažmeninės prekybos apyvartą³ paveikė mažiau.**

⑤ **Vartotojų kainų kilimą lėtina elektros, dujų, kuro, šilumos energijos ir degalų kainos.**

⑥ **Nuo pandemijos pradžios sparčiai didėjęs registruotas nedarbas išlieka aukštas.**

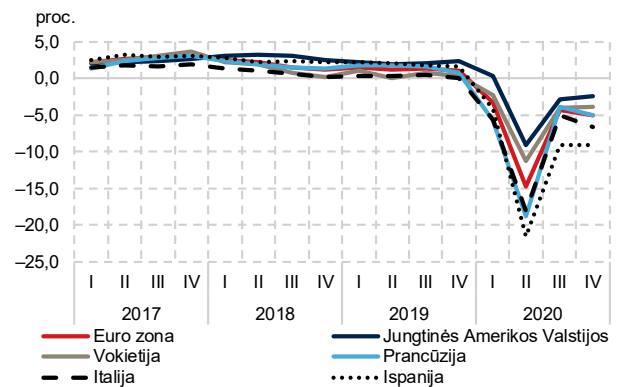
¹ išskyrus rafinuotus naftos produktus / ² išskyrus mineralinius produktus / ³ išskyrus automobilių degalų prekybą

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Užimtumo tarnyba, Valstybės kontrolės, atliekančios fiskalinės institucijos funkcijas, skaičiavimai

MAKROEKONOMINĖ APLINKA IR RIZIKOS VEIKSNIAI

1. **2020 m. I pusr. kritusi pasaulio ekonomika nuo III ketv. pradėjo atsigausti, bet augimą sulėtino atnaujinti ribojimai, sparčiau augant COVID-19 atvejų skaičiui.** (1 pav.). Didžiausią įtaką 2020 m. kritusiai euro zonos ekonomikai turėjo keturių didžiųjų valstybių (Vokietijos, Prancūzijos, Italijos ir Ispanijos), sukuriančių apie 75 proc. EZ BVP, ekonomikų susitraukimas. Šalys narės didžiąja dalimi nukentėjo dėl kritusios vidaus paklausos, susitraukusio pramonės sektoriaus¹ ir sumažėjusios tarptautinės prekybos². Italija ir Ispanija taip pat buvo veikiamos turizmo sektoriaus susitraukimo.

1 pav. Realiojo BVP augimas

Šaltinis – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

2. **2020 m. keitėsi pagrindinių Lietuvos eksporto partnerių pasiskirstymas.** 2020 m. šešios pagrindinės prekybos partnerės sudarė 44,1 proc. viso lietuviškos kilmės prekių eksporto (2 pav.). Šiame sąraše Jungtinę Karalystę pakeitė Nyderlandai – jų dalis lietuviškos kilmės prekių eksporte išaugo iki 6,7 proc. Eksporto augimą į šią šalį skatino išaugęs chemijos pramonės produktų ir tabako eksportas³. Nuo 9,5 proc. iki 10,2 proc. išaugo lietuviškos kilmės prekių eksporto dalis į Vokietiją. Lenkijos ir Latvijos dalys bendrame eksporte mažėjo.
3. 2021 m. vasario mėn. Baltarusijai ir Rusijai pasirašius susitarimą dėl baltarusiškų naftos produktų eksporto per Rusijos uostus, gali būti neigiamai paveiktas Lietuvos transporto paslaugų eksportas į Baltarusiją. Egzistuoja rizika ir dėl kitų baltarusiškos kilmės prekių pervežimo. Tačiau, pažymėtina, kad transporto paslaugų eksportas į Baltarusiją sudaro 3,6 proc.⁴ viso Lietuvos paslaugų eksporto.

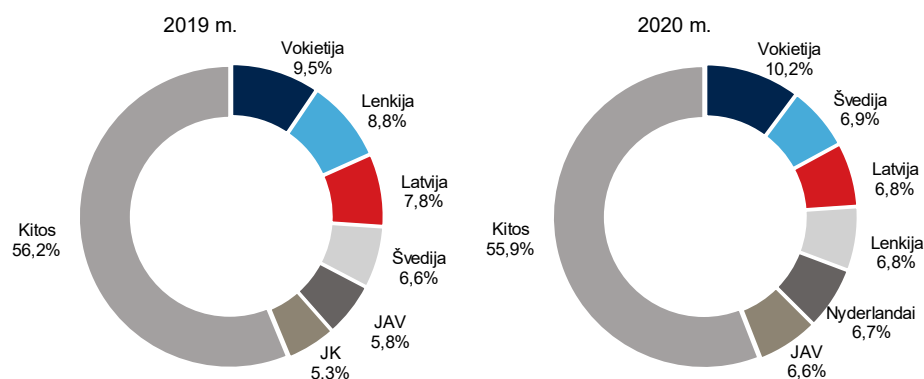
¹ 2020 m., palyginus su 2019 m., Vokietijos, Lietuvos pagrindinės užsienio prekybos partnerės, pramonės sektorius susitraukė 10,5 proc.

² 2020 m., palyginus su 2019 m., Vokietijos prekių ir paslaugų realusis eksportas krito 9,4 proc., realusis importas – 8,5 proc. Labiausiai paveikta žaliavų prekyba, kurių eksportas ir importas atitinkamai mažėjo 24,8 ir 25,9 proc. Prancūzijos, Italijos ir Ispanijos prekių ir paslaugų eksportas atitinkamai krito 16,0 proc., 13,8 proc. ir 20,9 proc., importas – 11,1, 12,6 ir 16,8 proc.

³ 2020 m. lietuviškos kilmės tabako eksportas į Nyderlandus išaugo 326,1 proc., o chemijos pramonės produktų, kurių didžiausią dalį sudarė diagnostiniai arba laboratoriniai reagentai, – 156,3 proc.

⁴ 2020 m. I–III ketv. duomenimis.

2 pav. Lietuviškos kilmės prekių eksporto pasiskirstymas pagal pagrindines prekybos partneres

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, VK FI skaičiavimai

4. **Koreguojamos 2021 m. kovo mėn. ekonominės raidos scenarijaus prielaidos.** Pagal FM atnaujintas technines prielaidas pasaulio ekonomikos augimas 2021 m. didinamas per 0,6 proc. p. (1 lentelė). 2021 m. ES ekonomikos augimas sumažinamas per 0,4 proc. p., o 2022–2023 m. didinamas iki 3,9 proc. Pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų 2021 m. augimo perspektyva lėtinama per 0,1 proc. p, o 2022 – 2023 m. ji peržiūrima per 1,1 proc. p. ir sieks 3,9 proc.

1 lentelė. Pagrindinių prielaidų peržiūra

Rodiklis		2021	2022	2023	2024
Pasaulio BVP augimas, proc.	2020 m. gruodis	4,6	3,6	3,6	–
	2021 m. kovas	5,2 ↑	3,8 ↑	3,8 ↑	3,8
Europos Sąjungos BVP augimas, proc.	2020 m. gruodis	4,1	3,0	3,0	–
	2021 m. kovas	3,7 ↓	3,9 ↑	3,9 ↑	3,9
Pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų augimas, proc.	2020 m. gruodis	3,7	2,8	2,8	–
	2021 m. kovas	3,6 ↓	3,9 ↑	3,9 ↑	3,9

↑ – teigiama peržiūra > 0,4, ↓ – neigiama peržiūra > 0,2 ir ≤ 0,4, ↑↓ – peržiūra ≤ 0,2.

Šaltinis – Finansų ministerija

5. **Pagrindinis vidaus rizikos veiksnys yra susijęs su skiepavimo progresu.** Skiepavimo procesui vykstant, kaip numatyta, yra teigiama rizika, kad laisvinant įvestus karantino ribojimus, neutralūs vartotojų lūkesčiai pagerės ir mažėjant taupymo normai, namų ūkių vartojimo išlaidos augs sparčiau, nei projektuojama. Pažymėtina, kad į scenarijų neįtrauktas Europos Sąjungos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės poveikis. Sėkmingas jos finansinių išteklių nukreipimas prisidėtų prie spartesnės šalies ekonominės raidos vidutiniu laikotarpiu. Tačiau prie neigiamų rizikos veiksnių prisideda tai, kad nauji COVID-19 atmainų protrūkiai gali reikalauti griežtesnių jų suvaldymo priemonių, o tai atitolintų projektuojamą ekonomikos atsigavimą. Taip pat išlieka nedarbo lygio sumažinimo iššūkis vidutiniu laikotarpiu, priklausantis nuo ekonomikos atsigavimo. Užsienio šalių ekonomikoms atsigaunant sparčiau nei Lietuvos, egzistuoja rizika, kad grynosios emigracijos srautai vėl taps neigiami.
6. **Išorės rizikos veiksniai daugiausiai susiję su pasaulio ekonomikos atsigavimu po pandemijos ir užsienio paklausa.** Kaip ir Lietuvoje, užsienio ekonomikos aktyvumas priklausys nuo skiepavimo progreso. Be to, vyrauja ir geopolitiniai veiksniai: įtampa

Lietuvos kaimyninėse šalyse, neapibrėžtumas dėl JAV, ES ir Kinijos tarptautinių santykių nors ir tikimasi jų gerėjimo išrinkus naują JAV prezidentą, ir išliekanti įtampa tarp JAV ir Irano.

7. Nuo 2018 m. pradžios pasaulio ekonominės politikos neapibrėžtumo augimą paspartino 2020 m. kilusi COVID-19 pandemija (3 pav.). Įvykiai, kurie galėjo turėti įtakos pasaulio ekonominės politikos neapibrėžtumo indekso svyravimams:

1. 2020 m. prasidėjęs COVID-19 pandemijos plitimas, ekonomikų skatinimo planų kūrimas bei projektuojamas lėtesnis ES ir JAV

ekonomikų atsigavimas didino ekonominės politikos neapibrėžtumą;

2. Mažėjantis COVID-19 atvejų skaičius, fiskalinių ir monetarinių priemonių taikymas bei dėl to gerėjantys vartotojų ir verslo lūkesčiai leido nuo gegužės mėn. švelnėti neapibrėžtumui;

3. Nuo rugsėjo mėn. vėl pradėjęs augti COVID-19 atvejų skaičius ES ir JAV, artėjantys JAV prezidento rinkimai, neaiškios baigtys dėl ES ir JK prekybos susitarimo po „Brexit“ ir 2021–2027 m. ES daugiamečių finansinės programos didino įtampą;

4. Teigiami lūkesčiai dėl ekonominės situacijos pagerėjimo atsižvelgiant į vakcinų nuo COVID-19 sukūrimą ir prasidėjusį skiepijimą, pasiektas prekybos tarp ES ir JK susitarimas, ES daugiamečio biudžeto priėmimas, įvykę JAV prezidento rinkimai, nuo lapkričio mėn. mažino neapibrėžtumą pasaulyje.

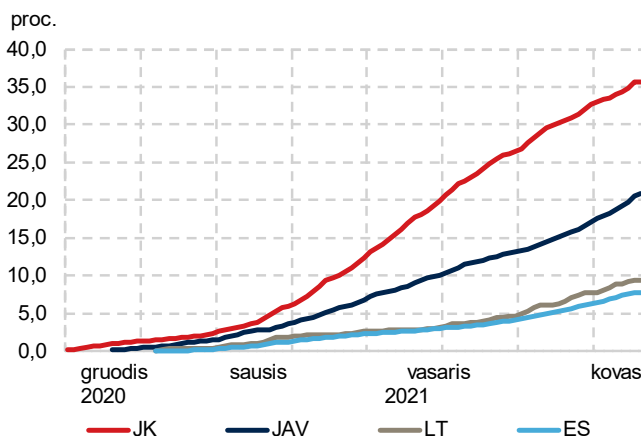
3 pav. Pasaulio ekonominės politikos neapibrėžtumo indeksas

Šaltinis – <http://www.policyuncertainty.com> (2021-03-17), VK FI skaičiavimai

8. Atsižvelgiant į skirtingus didžiųjų pasaulio ekonomikų skatinimo planus ir nevienodą priklausomybę nuo paslaugų bei turizmo sektoriaus, tarptautinės organizacijos numato netolygų jų atsigavimą: JAV ir Jungtinei Karalystei, kuriose sparčiau vyksta ir skiepijimo procesas (4 pav.), numatomas greitesnis atsigavimas

4 pav. Bent viena vakcinų dozė paskiepyta populiacijos dalis*

*Trūkstantys reikšmės įvertintos naudojant tiesinę interpoliaciją.

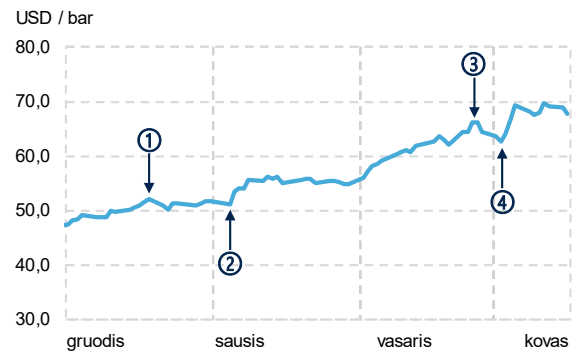
Šaltinis – <http://www.ourworldindata.org> (2021-03-16), VK FI skaičiavimai

nei EZ⁵. Lietuvoje skiepijimas vyksta kiek sparčiau nei ES. Pasaulio ekonomikų atsigavimas priklausys ne tik nuo vyriausybės vykdomų ekonomikų skatinimo politikos priemonių, jų taikymo trukmės, prekybos partnerių paklausos augimo, bet ypač nuo gyventojų skiepijimo tempo ir su juo susijusių iššūkių⁶ išsprendimo.

9. **Projektuojamas pasaulio ekonomikos atsigavimas ir gavybos ribojimas leido naftos kainai 2021 m. pradžioje pasiekti ikipandeminį lygį ir viršyti 60 JAV dolerių už barelį ribą.** Per pirmus tris 2021 m. mėnesius vidutinė „Brent“ naftos kaina siekė 60,4 JAV dolerio už barelį (5 pav.). Naftos kainos svyravimus 2020 m. gruodžio–2021 m. kovo mėn. paaiškinantys įvykiai:

- 2020 m. gruodžio mėn. OPEC ir Rusija⁷ susitarė dėl naftos išgavimo mažinimo nuo 2021 m. sausio mėn.⁸ 2020 m. gruodžio mėn. viduryje ji viršijo 50,0 USD/bar.
- 2021 m. sausio mėn. Saudo Arabijai nusprendus savanoriškai sumažinti naftos išgavimą⁹ ir, atsižvelgiant į didesnį, nei tikėtasi, naftos atsargų kritimą, 2021 m. sausio mėn. naftos kaina nuosekliai kilo ir vidutinė jos kaina siekė 55,0 USD/bar.
- Atsigaunanti naftos paklausa, teigiamos nuotaikos dėl gerėjančios ekonominės situacijos, rekordiniai šalčiai JAV ir dėl to laikinai sustabdytas naftos išgavimas, besitęsiantis JAV obligacijų platinimas leido naftos kainai vasario mėn. pasiekti ikipandeminį jos lygį ir viršyti 60,0 USD/bar.
- OPEC ir Rusijai susitarus dėl tolimesnio naftos gavybos mažinimo¹⁰ nuo 2021 m. balandžio mėn. ir įvykę neramumai Saudo Arabijoje¹¹ turėjo įtakos naftos kainos augimui. 2021 m. kovo mėn. viduryje vidutinė naftos kaina siekė 67,1 USD/bar.

5 pav. Naftos kainos svyravimai 2020 m. gruodžio–2021 m. kovo mėn.

Šaltinis – <http://www.barchart.com>. Grafike naudojama 2021 m. kovo 16 d. informacija

⁵ TVF 2021 m. sausio mėn. BVP augimo prognozės JAV, EZ ir JK 2021 m. atitinkamai siekia 5,1 proc., 4,2 proc. ir 4,5 proc., 2022 m. 2,5, 3,6 ir 5,0 proc. EBPO 2021 m. kovo mėn. BVP augimo prognozės JAV, EZ ir JK 2021 m. atitinkamai siekia 6,5, 3,9 ir 5,1 proc., 2022 m. 3,8, 4,0 ir 4,7 proc.

⁶ 2020 m. rugpjūčio mėn. EK sumokėjus už JK ir Švedijos kartu kuriamos „AstraZeneca“ vakcinos nuo COVID-19 spartesnę gamybą ir atitinkamai tiekimą ES, gamyba vyksta ne taip sparčiai kaip buvo tikėtasi, stringa ir tiekimas. „BioNTech“ / „Pfizer“ gamyba taip pat gerokai atsilieka nuo žadėtų pagaminti vakcinų kiekių.

⁷ Siekiant sumažinti naftos perteklių rinkoje ir išvengti didesnio kainų kritimo OPEC ir Rusija 2020 m. gegužės – liepos mėn. mažino naftos gavybą iki 9,7 mln. barelių per dieną, nuo rugpjūčio mėn. – iki 7,7 mln. barelių per dieną. Nuo 2021 m. sausio mėn. buvo numatytas gavybos mažinimas iki 7,2 mln. barelių per dieną.

⁸ Išvada dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo, 2020-12-21 Nr. BPE-9.

⁹ 2021-01-06 Saudo Arabija, siekdama išlaikyti nepažeistą OPEC ir Rusijos susitarimą atsižvelgiant į COVID-19 plitimą, savanoriškai nusprendė mažinti naftos išgavimą 1 mln. barelių per dieną 2021 m. vasario ir kovo mėn.

¹⁰ 2021-03-04 OPEC ir Rusija sutarė išlaikyti 7,2 mln. barelių per dieną naftos išgavimo mažinimą 2021 m. balandžio mėn., o Saudo Arabija ir toliau tęsti 1 mlrd. barelių per dieną savanorišką naftos išgavimo mažinimą. Susitarimas pasiektas numatant Rusijai leisti didinti gavybą 130 tūkst. barelių per dieną, Kazachstanui – 20 tūkst. barelių per dieną. Artėjant šiam susitikimui ir stiprėjant JAV dolerio kursui stebėtas laikinas naftos kainos kritimas.

¹¹ 2021-03-08 dronais atakuotas Saudo Arabijos pagrindinis naftą eksportuojantis uostas.

10. Pagal ateities sandorių rinkas numatoma, kad 2021 m. vidutiniškai naftos kaina sudarys 66,3 USD/bar, o 2022 ir 2023 m. atitinkamai 61,8 ir 58,8 USD/bar (2 lentelė). Taip pat numatomas JAV dolerio silpnėjimas euro atžvilgiu.

2 lentelė. Techninės prielaidos ir rinkos lūkesčiai pagal ateities sandorius

Prielaidų nustatymo data	Europos Centrinis Bankas				Europos Komisija				Ateities sandoriai	
	2020-12-10		2021-03-10		2020-11-05		2021-02-11		2021-03-16	
Metai	 		 		 		 		 	
2021	1,14	47,5	1,21	59,3	1,18	44,6	1,21	54,7	1,19	66,3
2022	1,18	49,2	1,21	55,7	1,18	46,4	1,21	52,4	1,19	61,8
2023	-	-	1,21	53,7	-	-	-	-	1,19	58,8

  USD / EUR keitimo kursas; Naftos kainos („Brent“, USD už barelį).

Pastaba: Finansų ministerija, rengdama ERS, vadovaujasi EK išorės aplinkos veiksnių techninėmis prielaidomis. ECB ir ateities sandorių informacija palyginimui.

Šaltinis – Europos Komisijos ir Europos Centrinio Banko projekcijos, ateities sandoriai: <http://www.barchart.com>

11. **Didieji pasaulio centriniai bankai toliau tęsia 2020 m. pradėtas pinigų politikos skatinamąsias priemones.** 2021 m. sausio mėn. ECB paskelbė, kad toliau palaikys esamą palūkanų normos lygį¹² ir specialiosios pandeminės pirkimo programos apimtį (1,85 mlrd. Eur), išlaikys palankias finansavimo sąlygas ir didins likvidumą¹³. JAV centrinis bankas, siekdamas skatinti ekonomiką, išlaikyti stabilų infliacijos lygį ir padidinti užimtumą, vasario mėn., nusprendė palikti rekordiškai žemą palūkanų normos intervalą, siekiantį nuo 0,0 iki 0,25 proc. Taip pat, tęsia turto supirkimo priemonių programą¹⁴, siekiant įlieti daugiau pinigų į ekonomiką.

¹² Pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma išlaikoma 0,0 proc., palūkanų norma naudojantis ribiniu skolinimusi siekia 0,25 proc., o indėlių galimybėmis –0,5 proc.

¹³ Tęsiamas likvidumo didinimas vykdant refinansavimo operacijas.

¹⁴ Tęsiama išdo obligacijų (iki 80 mlrd. JAV dolerių per mėnesį) ir agentūrų hipoteka užtikrintų vertybinių popierių (iki 40 mlrd. JAV dolerių per mėnesį) supirkimo programa siekiant palaikyti kredito srautus namų ūkiams ir įmonėms bei palankias finansavimo sąlygas. Pažymėtina, kad JAV Atstovų rūmai 2021-02-27 priėmė 1,9 mlrd. JAV dolerių vertės ekonomikos skatinimo planą.

2021–2024 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS

12. Esant išskirtiniam neapibrėžtumui¹⁵, Finansų ministerijos parengtas ekonominės raidos scenarijus yra nulemtas įvardytų prielaidų ir pagrįstas esamais statistiniais duomenimis. BVP to meto ir palyginamosiomis kainomis, namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio ir užimtų gyventojų skaičiaus pokyčių projekcijos neprieštarauja Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, (toliau – VK FI) vertinimui.
13. Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas, tvirtina 2021 m. kovo 19 d. Finansų ministerijos paskelbtą 2021–2024 m. ekonominės raidos scenarijų, kuris yra tinkamas Lietuvos stabilumo 2021 m. programai ir 2022 m. valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų projektams rengti. Išlieka rizika, kad, pasikeitus vidaus ir išorės sąlygoms, lemiančioms reikšmingą ekonominės situacijos pasikeitimą, scenarijus gali neišsipildyti. VK FI vertinimui naudojo viešai iki 2021-03-10 skelbiamus duomenis (jei nenurodyta kita data).
14. Valstybės kontrolė, vykdydama fiskalinės institucijos funkcijas, atnaujino Lietuvos ekonomikos temperatūros diagramą. Joje pateikta 2021 m. I ketv. prognozė rodo, kad Lietuvos ekonomikos temperatūra atitiks vidutinį 2020 m. lygį, išliks žemesnė nei 2017–2019 m. (ataskaitos 1 priedo 1 pav.).

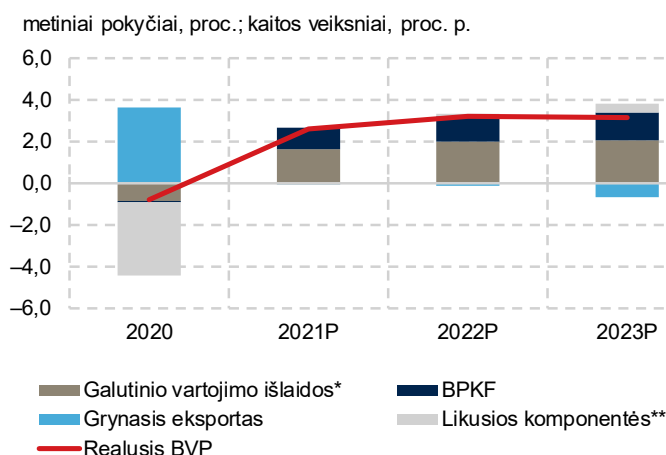
1. 2021–2023 M. MAKROEKONOMINIŲ RODIKLIŲ PROJEKCIJOS

15. **Augant tarptautinės prekybos apimtims 2021–2023 m. namų ūkių vartojimas ir investicijos skatins BVP augimą.** Palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS, realiojo BVP projekcijos 2021 m. mažinamos 0,2 proc. p., 2022–2023 m. didinamos 0,1 proc. p.¹⁶ 2021–2023 m. projekcijos sudarys atitinkamai 2,6, 3,2 ir 3,2 proc. (6 pav.). Ši peržiūra atitinka šiek tiek silpnesnę, nei projektuota gruodžio mėn., 2021 m. Lietuvos ūkio raidą, lydimą numatomo pagrindinių Lietuvos eksporto partnerių ekonomikų atsigavimo ir išliekančio neapibrėžtumo dėl skiepijimo proceso.

¹⁵ Išvada dėl neįprastos padėties atitikties išskirtinių aplinkybių sąvokai, 2020-03-26 Nr. BPE-1.

¹⁶ Čia ir toliau skaičiai apvalinami vieno ženklų tikslumu, dėl šios priežasties Finansų ministerijos ir VK, atliekančios fiskalinės institucijos funkcijas, gauti rezultatai gali nesutapti.

6 pav. Realusis BVP ir jo kaitos veiksniai

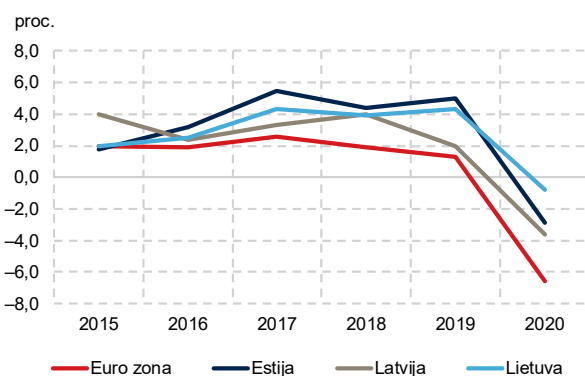
* išskyrus NPI, ** NPI, atsargų pokyčiai, vertybių įsigijimas atėmus pardavimus / perleidimus

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

16. Palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS, namų ūkių ir valdžios sektoriaus vartojimo išlaidų kaitos veiksnių projekcijų peržiūros susilpnina 2021 m. realiojo BVP augimą apie 0,6 proc. p. 2021–2023 m. galutinio vartojimo išlaidos ir investicijos didins realiojo BVP augimą vidutiniškai 3,1 proc. p. per metus. Projektuojama, kad prekių ir paslaugų importas, augantis sparčiau nei eksportas, lems neigiamą grynojo eksporto įtaką ekonomikos augimui vidutinio laikotarpio pabaigoje.

17. **Lietuva 2020 m. buvo viena iš ES šalių, kurių ekonomika dėl COVID-19 buvo paveikta mažiausiai.** Iki prasidedant COVID-19 pandemijai Baltijos šalių ekonomikos, kurios labiau orientuojasi į stabilesnę paklausą turinčių prekių gamybą ir yra mažiau priklausomos nuo labiausiai paveiktų paslaugų sektorių, augo sparčiau nei vidutiniškai euro zonoje (7 pav.). Šiose šalyse 2020 m. fiksuotas silpnesnis BVP susitraukimas nei daugumoje euro zonos valstybių.

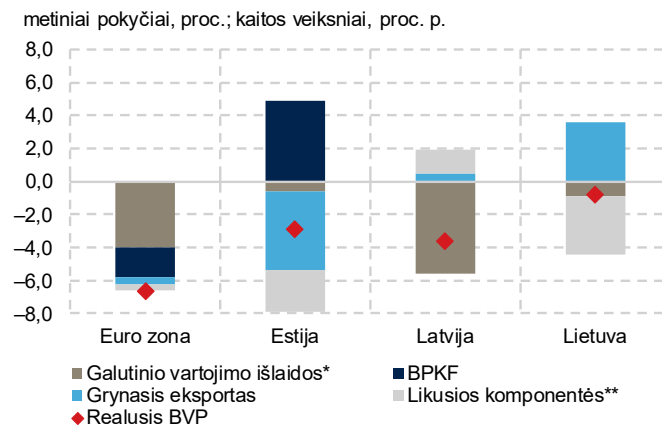
7 pav. Realiojo BVP pokytis

Šaltinis – Eurostatas

18. 2020 m. Latvijoje grynasis eksportas didino BVP, tačiau ekonomikos susitraukimą lėmė stipriau nei vidutiniškai EZ šalyse smukęs namų ūkių vartojimas (8 pav.). Tuo tarpu Estijoje, nors ir reikšmingai padidėjo investicijos, BVP kritimui pagrindinę neigiamą įtaką darė (dėl besitraukiančių užsienio rinkų) smukęs grynasis eksportas. Lietuvoje, priešingai nei daugelyje euro zonos valstybių, grynasis eksportas darė teigiamą įtaką realiajam BVP, tačiau tai neatsvėrė neigiamų atsargų pokyčių. Euro zonos ekonomiką neigiamai paveikė ne tik galutinio vartojimo išlaidų, investicijų, bet ir grynojo eksporto susitraukimas.

8 pav. 2020 m. realusis BVP ir jo kaitos veiksniai

* išskyrus NPI, ** NPI, atsargų pokyčiai, vertybių įsigijimas atėmus pardavimus / perleidimus

Šaltinis – Eurostatas, VK FI skaičiavimai

19. Baltijos šalyse bendroji pridėtinė vertė 2020 m. susitraukė, tačiau, kitaip nei vidutiniškai euro zonoje, dalis ekonominių veiklų ją didino. BPV palyginamosiomis kainomis 2020 m., palyginus su 2019 m., Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir euro zonoje susitraukė atitinkamai 0,8, 3,5, 2,6 ir 6,5 proc. (3 lentelė). Estijoje keturios iš dešimties veiklų grupių teigiamai (1,7 proc. p.) veikė bendrąją pridėtinę vertę, labiausiai – informacijos ir ryšių, statybos veiklos. Latvijos BPV susitraukė labiausiai tarp Baltijos šalių, ją didino (0,5 proc. p.) trijų veiklų grupių: viešojo valdymo ir gynybos; švietimo; žmonių sveikatos priežiūros veiklų teigiama įtaka. Lietuvos BPV teigiamai (0,8 proc. p.) veikė penkios veiklų grupės, iš kurių labiausiai informacija ir ryšiai bei pramonė. Tuo tarpu euro zonos BPV kritimą lėmė visos smukusios ekonominės veiklos, išskyrus informacijos ir ryšių bei žemės ūkio. Pažymėtina, kad tiek Baltijos, tiek euro zonos šalių bendrąją pridėtinę vertę labiausiai neigiamai paveikė prekybos; variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto; transporto ir saugojimo; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veiklų grupės susitraukimas.

3 lentelė. 2020 m. bendrosios pridėtinės vertės pokyčiai ir kaitos veiksniai, proc. p.

	EVRK 2 red.	LT	LV	EE	EZ
Bendroji pridėtinė vertė (BPV), proc.	A+...+T	-0,8	-3,5	-2,6	-6,5
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	A	0,2	0,1	-0,3	-0,0
Pramonė	B+C+D+E	0,2	-0,2	-1,2	-1,5
Apdirbamoji gamyba	C	0,2	-0,1	-1,1	-1,3
Statyba	F	-0,1	0,2	0,4	-0,3
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas; transportas ir saugojimas; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	G+H+I	-0,9	-2,6	-1,9	-2,5
Informacija ir ryšiai	J	0,2	-0,3	0,6	0,0
Finansinė ir draudimo veikla	K	0,0	-0,2	0,4	-0,1
Nekilnojamojo turto operacijos	L	0,0	0,0	-0,4	-0,1
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; administracinė ir aptarnavimo veikla	M+N	-0,2	-0,2	-0,5	-1,0
Viešasis valdymas ir gynyba; švietimas; žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	O+P+Q	-0,1	0,3	0,3	-0,4
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, namų ūkio reikmenų remontas ir kitos paslaugos	R+S+T	-0,2	-0,7	-0,2	-0,6

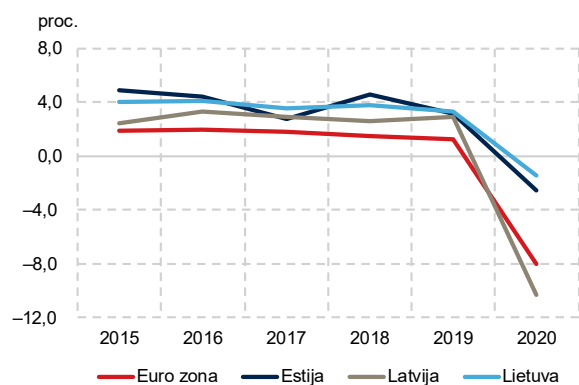
Šaltinis – Eurostatas, VK FI skaičiavimai

1.1. Namų ūkių vartojimo išlaidos

20. **Po patirto ekonomikos susitraukimo 2020 m. projektuojamas privataus vartojimo išlaidų augimas vidutiniu laikotarpiu.** Palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS, namų ūkių vartojimo išlaidų projekcijos 2021 m. mažinamos 0,4, 2022 m. didinamos 0,1, o 2023 m. mažinamos 0,1 proc. p. 2021–2023 m. jos sudarys atitinkamai 2,6, 3,2 ir 3,3 proc. Namų ūkių vartojimo augimą skatins dėl įsibėgėjančio skiepijimo, tikėtina, gerėsiančios galimybės prekių ir paslaugų vartojimui, projektuojamas augantis vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, kuris viršys infliaciją, ir mažėjantis nedarbo lygis. Ypač daug augę gyventojų indėliai pinigų finansų įstaigose 2020 m. sudaro teigiamą riziką spartesniam namų ūkių vartojimo išlaidų augimui vidutiniu laikotarpiu.

21. 2020 m. pandemijos poveikis labiausiai atsiskleidė II ketv., kai galiojant griežtiems prekybos apribojimams privataus vartojimo išlaidos per metus smuko 9,3 proc. Tačiau III ir IV ketv. jos buvo didesnės nei atitinkamais ketvirčiais prieš metus. Nepaisant to, 2020 m., palyginti su 2019 m., namų ūkių vartojimo išlaidos sumažėjo 1,5 proc. (9 pav.). Šį kritimą lėtino namų ūkių disponuojamas pajamas didinusios ekonomikos

9 pav. Namų ūkių vartojimo išlaidų dinamika

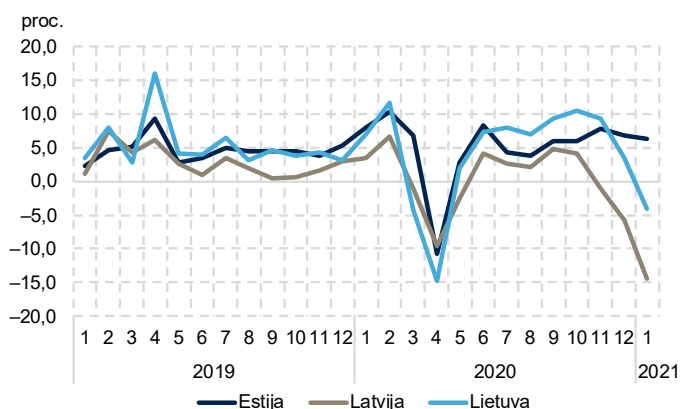

Šaltinis – Eurostatas

skatinimo plano priemonės, skirtos vienkartinės išmokos vaikams ir pensijų gavėjams, kitos socialinės išmokos. Palyginti su kitomis Baltijos šalimis ir euro zonos vidurkiu, Lietuvoje privataus vartojimo išlaidų kritimas buvo mažiausias.

22. **Antrojo karantino metu atnaujinti griežti prekybos apribojimai Lietuvos mažmeninę (be degalų) prekybą, tikėtina, paveikė mažiau.** 2020 m. balandžio mėn., palyginti su 2019 m. balandžio mėn., mažmeninės prekybos apyvarta smuko 14,8 proc. (10 pav.). Švelnėjant prekybos apribojimams buvo stebimas spartus šio rodiklio atsigavimas. Prastėjant epidemiologinei

10 pav. Mažmeninės (be degalų) prekybos apyvartos metiniai augimai

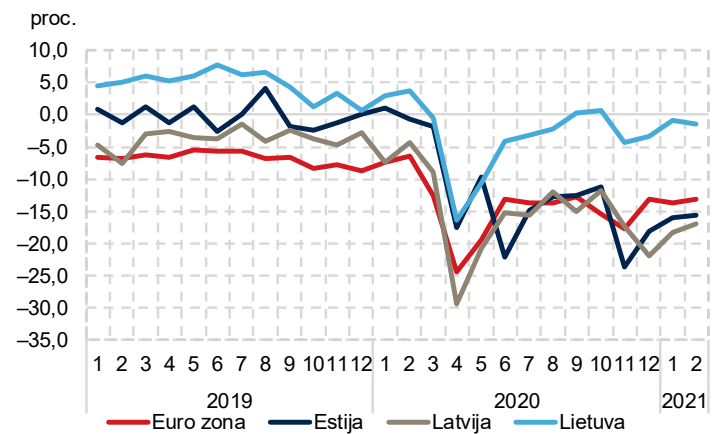
Šaltinis – Eurostatas

situacijai šalyje, gruodžio mėn. viduryje griežti apribojimai buvo atnaujinti, tačiau jų poveikis mažmeninei prekybai yra mažesnis nei per pirmąjį karantiną. Gruodžio mėn. apyvarta išlaikė 3,5 proc. metinį augimą, o sausio mėn. (kai apribojimai galiojo visą mėnesį) krito 4,1 proc., ir tai yra mažiau nei 2020 m. balandžio mėn. Priešingai nei prieš pirmą karantiną, šiuo atveju nebuvo stebimas ženklus maisto prekių atsargų kaupimas,

kuris mažintų prekybą vėlesniais mėnesiais. Taip pat prie mažesnio mažmeninės prekybos apyvartos kritimo prisidėjo sparčiai augantis gyventojų vartojimas, naudojantis elektronine prekyba. Palyginti su kitomis Baltijos šalimis, mažmeninės prekybos dinamika 2020 m. pabaigoje išsiskyrė: priešingai nei Lietuvoje, Latvijoje apyvarta krito smarkiau nei per pirmąją pandemijos bangą, o Estijoje šis rodiklis toliau augo.

23. Remiantis vartotojų nuomonių tyrimo rezultatais, Lietuvos vartotojų nuotaikos antrajai pandemijos bangai nežymiai susvyravo ir išliko geresnės nei euro zonos vidurkis. Iki COVID-19 pandemijos buvę optimistiniai šalies vartotojų lūkesčiai smuko 2020 m. balandžio mėn.: palyginti su kovo mėn., vartotojų pasitikėjimo rodiklis

11 pav. Vartotojų pasitikėjimo rodiklis

Šaltinis – Eurostatas

krito 16 proc. p. (11 pav.). Šį pokytį labiausiai lėmė pablogėjusi gyventojų nuomonė apie šalies ekonominės padėties perspektyvas. Nuo gegužės mėn. vartotojų lūkesčiai nuosekliai gerėjo, tačiau to negalima pasakyti apie kitas Baltijos šalis ar euro zonos vidurkį. Į kilusią antrąją pandemijos bangą Lietuvos vartotojai reagavo ne taip jautriai: lapkričio mėn. vartotojų pasitikėjimo rodiklis sumažėjo 4,9 proc. p. ir vėlesniais mėnesiais tolygiai gerėjo. Tikėtina, kad prie to prisidėjo žinios apie vakcinų nuo COVID-19 patvirtinimą ir prasidėsiantį skiepavimo procesą.

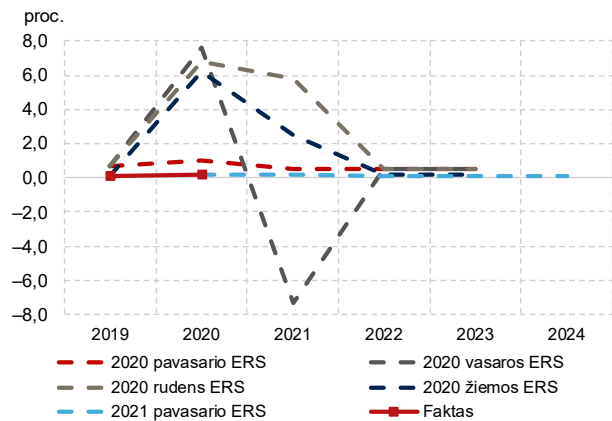
1.2. Valdžios sektoriaus galutinio vartojimo išlaidos

24. **Numatoma, kad valdžios sektoriaus galutinio vartojimo išlaidos nežymiai veiks realiojo bendrojo vidaus produkto augimą vidutiniu laikotarpiu.** 2021–2023 m. projekcijos sudarys atitinkamai 0,2, 0,1 ir 0,1 proc.

25. Šios projekcijos atitinka vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus GV išlaidų augimo tendenciją. Palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS, VS GV išlaidų projekcija 2021 m. mažinama 2,3 proc. p., 2022–2023 m. mažinama 0,1 proc. p. (12 pav.) Gruodžio mėn. ERS projektuota, kad 2020–2021 m. valdžios sektoriaus GV išlaidų augimas gali siekti atitinkamai 6,2 ir 2,5 proc. Paminėtina, kad VK, atliekanti fiskalinės institucijos funkcijas, 2020 m. liepos¹⁷ ir gruodžio¹⁸ mėn.

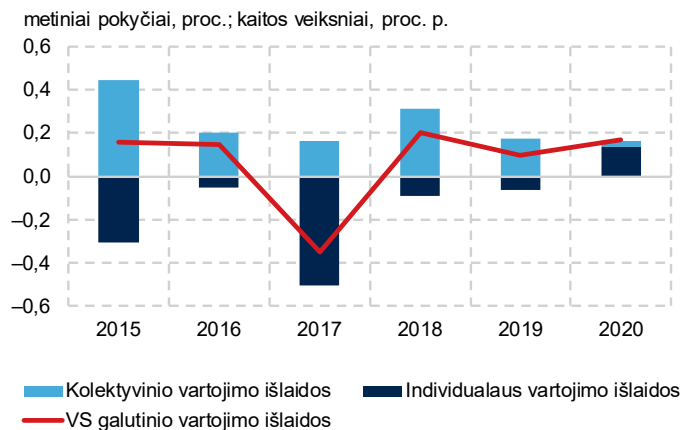
išvadose dėl ERS tvirtinimo atkreipė dėmesį, kad VS galutinio vartojimo išlaidų projekcijos 2020–2021 m. gali neišsipildyti. Lietuvos statistikos departamento pateikti VS galutinio vartojimo išlaidų duomenys¹⁸ patvirtina Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, teiktas įžvalgas. Šių išlaidų didėjimas siekė daugiamečių vidurkį. Tik pagrįstų prognozių pagrindu politikos formuotojai gali pasiekti norimą intervencijų poveikį.

12 pav. VS galutinio vartojimo išlaidų projekcijų palyginimas su faktu

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija

13 pav. VS galutinio vartojimo išlaidos ir jų kaitos veiksniai

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, VK FI skaičiavimai

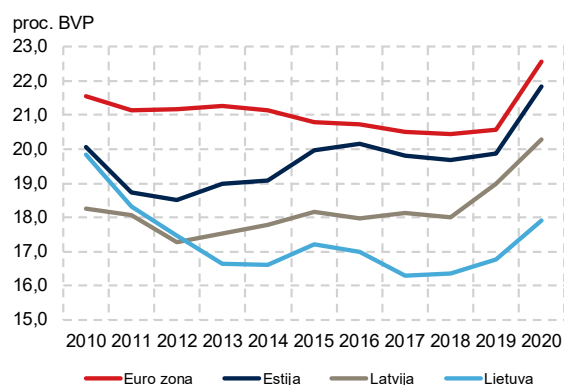
¹⁷ Išvada dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo, 2020-07-03. Nr. BPE-5.

¹⁸ BVP antrasis įvertis 2021-03-01.

26. **Valdžios sektoriaus galutinių vartojimo išlaidų didinimas atsispindi jų defliatoriaus augime.** Analizuojant 2015–2020 m., pastebima, kad kolektyvinio¹⁹ vartojimo išlaidų kaitos veiksnys siekė vidutiniškai 0,2 proc. p. ir didino realiąsias VS GV išlaidas (13 pav.). Priešingai, individualaus²⁰ vartojimo išlaidų veiksnys VS GV išlaidas beveik visą laikotarpį veikė neigiamai. Pažymėtina, kad VS galutinio vartojimo išlaidų padidėjimas to meto kainomis neatspindi vertinant realius dydžius, o padidėjimas atsispindi VS GV išlaidų defliatoriaus pokytyje. Palyginimui, 2015–2020 m. realusis VS galutinio vartojimo išlaidų pokytis vidutiniškai siekė 0,1 proc., o defliatoriaus (pvz., atspindinčio darbo užmokesčio VS didėjimą) pokytis – 6,2 proc.

27. **Lyginant Baltijos ir euro zonos šalių valdžios sektoriaus galutinio vartojimo išlaidų dinamiką, Lietuva išsiskiria šio rodiklio mažiausia dalimi nuo BVP (14 pav.).** Pastebėtina, kad nuo 2010 m. Lietuvos VS galutinio vartojimo išlaidų to meto kainomis dalis nuo BVP krito ir yra mažiausia palyginti su Latvija, Estija ar euro zona. Šis rodiklis Lietuvoje 2010–2020 m. vidutiniškai siekė apie 17,3 proc. BVP. Atotrūkis tarp Lietuvos ir euro zonos rodiklių nemažėja.

14 pav. VS galutinio vartojimo išlaidų ir BVP santykis

Šaltinis – Eurostatas, VK FI skaičiavimai

Vertinant nuo 2015 m., Lietuvos VS galutinio vartojimo išlaidų augimas palyginamosiomis kainomis išlieka stabilus, silpnai teigiamas. Tuo tarpu Latvijos ir Estijos šis augimas vidutiniškai viršija 2 proc. per metus.

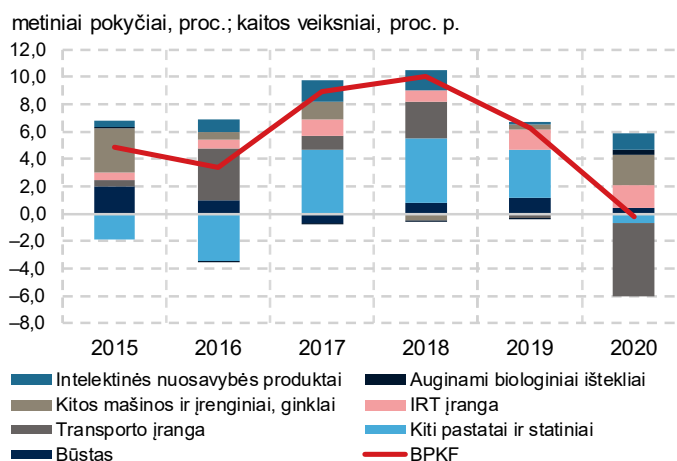
1.3. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas

28. **Reikšmingas investicijų smukimas 2020 m. I puse, iš dalies stabilizavosi 2020 m. II puse, tačiau neapibrėžtumas išlieka.** Metinis 2020 m. realiojo BPKF Lietuvoje pokytis yra neigiamas ir siekia 0,2 proc. (15 pav.). Didžiausią įtaką šiam sumažėjimui turėjo sumenkusios investicinės išlaidos transporto įrangai (–5,3 proc. p.). Šį pokytį galėjo lemti dėl pandemijos neigiamai paveikta paklausa, ir nauji iššūkiai transporto sektoriaus įmonėms: Mobilumo paketo nuostatų taikymas, vairuotojų darbo apmokėjimo reglamentavimo pakeitimai. Mažesniai nei tikėtasi BPKF pokyčiai įtakos turėjo 2020 m. IV ketv., palyginti su 2019 m. atitinkamu laikotarpiu, 58,2 proc. išaugusios išlaidos kitoms mašinoms, įrenginiams ir ginklų sistemoms. Šios investicijų komponentės augimas turėjo 7,7 proc. p. poveikį bendrai 2020 m. IV ketv. investicijų plėtrai, kuri siekė 9,0 proc.

¹⁹ Pagal COFOG grupių išlaidos: bendrosios paslaugos visuomenei (1 skyrius); gynyba (2 skyrius); viešoji tvarka ir saugumas (3 skyrius); ekonomikos reikalai (4 skyrius); ir kt.

²⁰ VS individualaus vartojimo išlaidos atitinka COICOP 14 skyrių, sudarytą iš šių grupių: būstas (atitinka COFOG 10.6 grupę); sveikata (COFOG 7.1–7.4 gr.); poilsis ir kultūra (COFOG 8.1 ir 8.2 gr.); švietimas (COFOG 9.1–9.6 gr.); socialinė apsauga (COFOG 10.1–10.5, 10.7 gr.).

15 pav. BPKF ir jo kaitos veiksniai

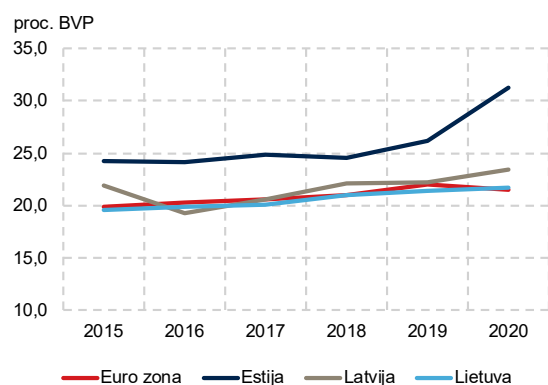

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, VK FI skaičiavimai

29. 2020 m. Lietuvos investicijų struktūroje didžiausią dalį sudaro kiti pastatai ir statiniai (39,5 proc.), kitos mašinos, įrenginiai ir ginklų sistemos (17,2 proc.), būstas (13,3 proc.). Transporto įrangos dalis bendroje investicijų struktūroje sumažėjo, toliau pastebimas investicijų IRT įrangai bei intelektinės nuosavybės produktams augimas, atitinkamai 21,4 ir 11,8 proc. Tai, tikėtina, rodo įmonių siekį automatizuoti ir efektyvinti gamybos procesus. Remiantis pramonės įmonių vadovų apklausa, 2020 m. šio sektoriaus įmonės daugiausia investavo į įrenginių atnaujinimą (36 proc.), gamybinių pajėgumų plėtrą (29 proc.), produkcijos gamybos modernizavimą (15 proc.)²¹. Tuo tarpu bendras pramonės gamybinių pajėgumų panaudojimo lygis po buvusio kritimo 2020 m. pavasarį, beveik atsistatė. 2021 m. vasario mėn. siekė 73,8 proc., bet išliko 2,5 proc. p. žemesnis palyginti su atitinkamu laikotarpiu prieš metus.

30. Baltijos šalyse bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo dalis nuo BVP 2020 m. išaugo, palyginti su 2019 m. (16 pav.). Lietuvoje ji padidėjo 0,3 proc. p. ir sudarė 21,7 proc. BVP. Šis dydis toliau išlieka artimas pastarųjų šešerių metų euro zonos vidurkiui (20,9 proc. BVP), tačiau yra mažiausias tarp Baltijos valstybių. Latvijos investicijų dalis augo 1,2 proc. p. ir siekė 23,4 proc. BVP. Ženklus 5,1 proc. p. BPKF dalies nuo BVP padidėjimas pastebimas Estijoje, kurioje bendras investicijų ir BVP santykis vis dar išlieka didžiausias (31,3 proc.) tarp minėtų šalių. Tokį

16 pav. BPKF dalis nuo BVP

Šaltinis – Eurostatas, Estijos, Latvijos ir Lietuvos nacionalinės statistikos institucijos

²¹ Palyginti su 2019 m., mažiau įmonių investavo į gamybinio pajėgumo plėtimą, daugiau į gamybos proceso mechanizavimą, naujų technologijų diegimą, daugiau investicinių išlaidų skirta ir kitoms sritims (t. y. užterštumo mažinimui, reklamai, darbo saugos priemonių įsigijimui ir kt.).

spartų investicijų augimą galimai lėmė vienkartinio pobūdžio veiksnys, susijęs su gamybos perkėlimu²².

31. **Nuosaikešiam investicijų mažėjimui įtakos turėjo spartus Europos Sąjungos paramos lėšų panaudojimas.** 2020 m., palyginti su 2019 m., bendra panaudotų ES paramos lėšų suma, neįskaitant bendrojo finansavimo, buvo 24,3 proc. didesnė. Spartesnis paramos įgyvendinimas gali būti siejamas ne tik su besibaigiančiu 2014–2020 m. ES daugiamečių finansinės programos laikotarpiu, bet ir su dalies ES lėšų perskirstymu sritims, labiausiai nukentėjusioms nuo pandemijos²³. Iš 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programoje Lietuvai skirtų 6,71 mlrd. Eur, projektuose investuota 61,9 proc.²⁴
32. **2020 m. valdžios sektorius materialines investicijas didino, o privatus sektorius mažino.** 2020 m., palyginti su 2019 m., valdžios sektoriaus materialinės investicijos išaugo 19,7 proc.²⁵ VS materialinių investicijų struktūroje didžiausią dalį sudarė investavimas į pastatų, inžinerinių statinių statybą ir rekonstravimą. Tuo tarpu privataus sektoriaus investicijos susitraukė 9,9 proc. Pagrindinės šio sektoriaus sritys, kuriose stebimas didžiausias investicijų mažėjimas, yra įrenginių mašinų, transporto priemonių remontui įsigijimas (–19,5 proc.) ir pastatų, inžinerinių statinių įsigijimas (–18,4 proc.).
33. Palyginti su gruodžio mėn. ERS, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo pokyčio projekcijos 2021 m. mažinamos 0,1 proc. p., o 2022–2023 m. didinamos 1,4 ir 1,3 proc. p. 2021–2023 m. jos sudarys atitinkamai 4,6, 5,3 ir 5,7 proc.

1.4. Tarptautinė prekyba

34. **Numatant pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių ekonomikų atsigavimą, projektuojamas šalies realiojo prekių ir paslaugų eksporto augimas vidutiniu laikotarpiu.** Palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS, projektuojamas 2021 m. eksporto augimas mažinamas 1,6 proc. p., o 2022 ir 2023 m. didinamas atitinkamai 1,1 ir 0,4 proc. p. Realusis eksportas 2021–2023 m. padidės atitinkamai 4,8, 6,7 ir 6,0 proc. Realusis prekių ir paslaugų eksportas Lietuvoje 2020 m., palyginti su 2019 m., sumažėjo 1,3 proc. Tai yra vienas iš mažiausių kritimų ES²⁶, kuriam teigiamos įtakos turėjo 3,3 proc. padidėjęs realusis prekių eksportas. Toliau lietuviškos kilmės prekių eksporto ir reeksporto duomenys analizuojami neįskaitant mineralinių produktų įtakos.

²² Pagrindinis veiksnys, lėmęs šį vienkartinio pobūdžio pokytį, galimai sietinas su Volkswagen grupės kapitalo perkėlimu į neseniai Estijoje įkurtą programinės įrangos, skirtos automobilių gamybai, įmonę. Prieiga per internetą: <https://www.eestipank.ee/en/press/foreign-investment-software-development-car-production-increased-imports-computer-services-december-15022021>.

²³ 2020-12-09 Vyriausybės atnaujintame ekonomikos skatinimo ir COVID-19 viruso sukeltų pasekmių mažinimo priemonių plane numatytas ES investicijų lėšų perskirstymas sveikatos, užimtumo, verslo ir turizmo sritims.

²⁴ Remiantis Finansų ministerijos duomenimis, numatyto 2020 m. mokėjimų metinio plano vykdymas siekė 99,2 proc. (arba 1,18 mlrd. Eur), o atsižvelgiant į 2020-12-31 Europos Komisijai pripažintas deklaruotinus lėšas, bendras 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos numatyto naudojimo plano (kaupiamuoju būdu) įgyvendinimas sudaro 85,0 proc.

²⁵ 2019 m. viešojo sektoriaus materialinės investicijos sudarė 2,16 mlrd. Eur, o 2020 m. siekė 2,58 mlrd. Eur.

²⁶ Eurostato 2021-03-15 duomenimis, realusis prekių ir paslaugų eksportas mažiau nei Lietuvoje krito Norvegijoje (–0,9 proc.) ir Lenkijoje (–0,5 proc.). Tik Liuksemburge (2,5 proc.) ir Airijoje (6,5 proc.) šis rodiklis išlaikė augimą.

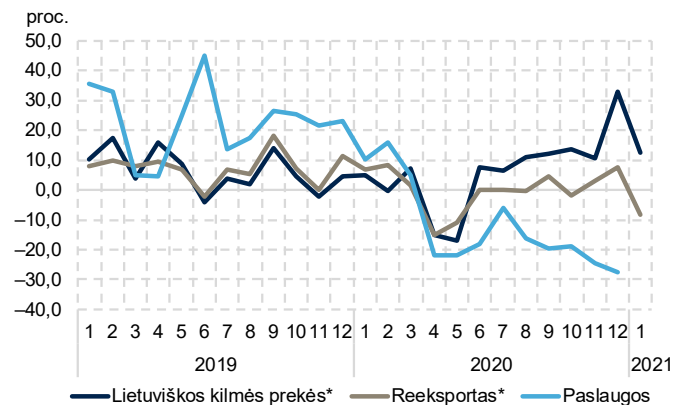
35. 2020 m. COVID-19 poveikis Lietuvos prekių eksportui labiausiai pasireiškė balandžio–gegužės mėn., kai dviženkliai kritė lietuviškos kilmės prekių eksportas²⁷ ir reeksportas (17 pav.). Nuo birželio mėn. buvo stebimas šių rodiklių atsigavimas. Lietuviškos kilmės prekių eksportą skatino chemijos pramonės rezultatai. Per pandemiją išaugo paklausa diagnostiniams ir laboratoriniams reagentams²⁸. Prie atsigavimo prisidėjo

išaugęs javų eksportas, kurį skatino 2020 m. gausus derlius ir palankios grūdų supirkimo kainos, ir padidėjęs maisto, gėrimų, tabako produktų eksportas.

36. Birželio mėn. prekių reeksportas jau buvo artimas 2019 m. birželio mėn. vertei (17 pav.). Vėlesniais mėnesiais jis nebeaugo taip sparčiai, kaip lietuviškos kilmės prekių eksportas. Pažymėtina, kad paslaugų eksporto vertė atsigavimo neparodė: artėjant antrajai pandemijos bangai šis rodiklis tolygiai mažėjo. Tokia dinamika lėmė, kad 2020 m. palyginti su 2019 m., lietuviškos kilmės prekių eksportas išaugo 6,0 proc., reeksportas 0,2 proc., o paslaugų eksportas susitraukė 13,1 proc. Prekių ir paslaugų eksporto vertę mažino ir kritusios eksporto kainos.

37. **Projektuojamas atsigaunantis vidaus vartojimas ir investicijos skatins veržlų prekių ir paslaugų importo augimą 2021 m.** Palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS, 2021 m. importo projekcijos buvo sumažintos 1,4 proc. p., o 2022 ir 2023 m. padidintos atitinkamai 1,2 ir 1,1 proc. p. Realiojo prekių ir paslaugų importo augimas 2021–2023 m. atitinkamai sudarys 5,3, 7,5 ir 7,4 proc. 2020 m., palyginti su 2019 m., Lietuvos realiojo importo kritimas buvo didesnis nei eksporto ir siekė 6,0 proc. Per šį laikotarpį prekių (be mineralinių produktų) importo vertė sumažėjo 1,8 proc., o paslaugų importo vertė smuko 19,0 proc. Prekių importo dinamika išlieka panaši kaip ir eksporto atveju: didžiausias COVID-19 poveikis stebimas balandžio–gegužės mėn., tačiau importo atsigavimas yra lėtesnis. Didžiausią įtaką metiniam rezultatui turėjo kritęs antžeminių transporto priemonių (išskyrus geležinkelių riedmenis) importas. Per šį laikotarpį materialinės investicijos į įrenginių, mašinų, transporto priemonių įsigijimą sumažėjo 2,1 proc., todėl tai paveikė jų importą. Atitinkamai, prekių ir paslaugų importo vertės susitraukimą lėmė ir sumažėjusios importo kainos.

17 pav. Lietuvos prekių ir paslaugų eksporto nominalios vertės dinamika

* Be mineralinių produktų

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Lietuvos bankas, VK FI skaičiavimai

²⁷ Šiais mėnesiais lietuviškos kilmės prekių eksporto vertės kritimą labiausiai lėmė įvairių pramonės dirbinių bei mašinų ir mechaninių, elektros įrenginių eksportas.

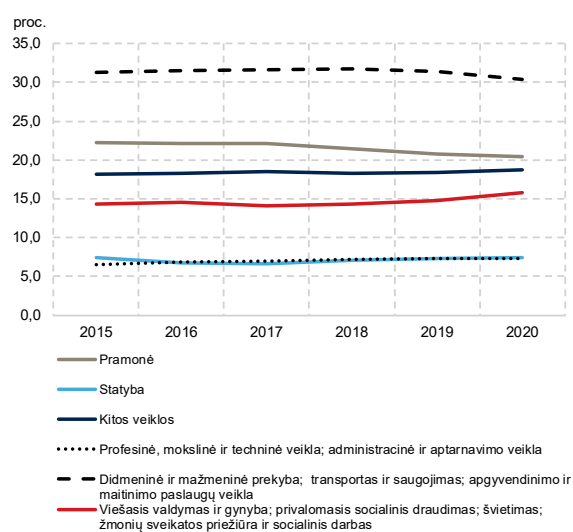
²⁸ 2020 m. daugiausia reagentų eksportuota į JAV, Nyderlandus, Didžiąją Britaniją.

1.5. Bendrasis vidaus produktas to meto kainomis

38. **2020 m. nominalusis bendrasis vidaus produktas siekė 2019 m. lygį, o vidutiniu laikotarpiu projektuojamas augimas.** Palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS, nominaliojo BVP 2021–2022 m. augimas didinamas atitinkamai 0,2 ir 0,1 proc. p., 2023 m. – nekeičiamas. 2021–2023 m. rodiklio augimas sieks atitinkamai 4,5, 5,1, ir 5,1 proc. Projektijų korekcijos susijusios su didinamu BVP defliatoriaus augimu, tikintis, kad, atsigauant ekonomikai ir didėjant naftos kainai, bendras kainų lygis šalyje padidės daugiau nei projektuota anksčiau.

39. **2020 m. reikšmingų pokyčių Lietuvos ekonomikos struktūroje neįvyko.** Didžiausią dalį (daugiau nei 30 proc.) bendrosios pridėtinės vertės (to meto kainomis) sudaro prekybos; transporto priemonių ir motociklų remonto; transporto ir saugojimo; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sukuriama pridėtinė vertė (18 pav.). Šių veiklų pridėtinės vertės dalis BPV sumažėjo 1 proc. p. lyginant su 2019 m., bet ją atsvėrė viešojo valdymo ir gynybos; privalomojo socialinio draudimo; švietimo; žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklų padidėjusi pridėtinės vertės dalis bendroje

18 pav. Lietuvos bendrosios pridėtinės vertės struktūra

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, VK FI skaičiavimai

2020 m. pandemija daugumą įmonių privertė peržiūrėti veiklos procesus, ieškoti naujų prekybos partnerių, bet tai nepadarė reikšmingos įtakos bendrosios pridėtinės vertės struktūroje.

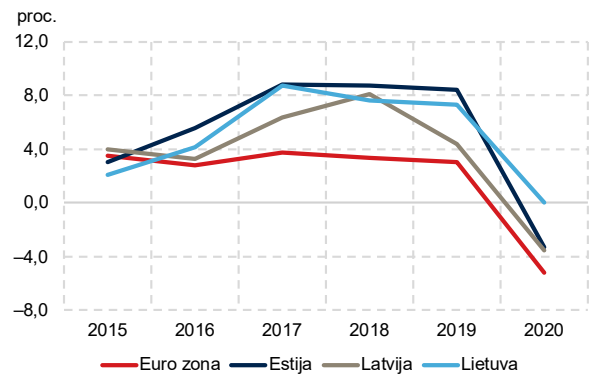
40. **2020 m. nominaliosios bendrosios pridėtinės vertės augimui įtakos turėjo sumažėjęs kainų lygio augimo tempas.** 2020 m. BVP defliatoriaus pokytis siekė 0,8 proc., kai 2019 m. augimas buvo 2,8 proc. 2020 m. bendro kainų lygio augimo sulėtėjimui įtakos turėjo pramonės (2,4 proc.), žemės ūkio (3,3 proc.), prekybos; transporto; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų (0,5 proc.) veiklų defliatorių kritimas. Šias tendencijas atspindi įvairių kainų indeksų neigiami pokyčiai 2020 m.: žemės ūkio produktų supirkimo kainos krito 1,4 proc., gamintojų parduotos pramonės produkcijos²⁹ kainos – 1,9 proc., infliacija pagal SVKI transporto grupėje – 2,4 proc.

41. Minėtų veiklų defliatorių susitraukimą atsvėrė likusių veiklų defliatorių augimas: statybos (1,4 proc.), profesinės, mokslinės ir techninės veiklos; administracinės ir aptarnavimo veiklos grupių (3,0 proc.), viešojo valdymo ir gynybos; privalomojo socialinio draudimo; švietimo; sveikatos ir socialinio darbo veiklų grupėje (7,3 proc.) ir kt. Atitinkamai stebima infliacija pagal SVKI sveikatos, restoranų ir viešbučių, švietimo grupėse viršijo bendrą SVKI. Taip pat 1,4 proc. augo statybos sąnaudų kainos.

²⁹ Išskyrus rafinuotus naftos produktus.

42. Palyginti su Baltijos šalimis, euro zonos nominaliojo BVP augimas 2015–2019 m. buvo santykinai tolygus ir vidutiniškai siekė 3,3 proc. (19 pav.). Baltijos šalių BVP augimo dinamika buvo gerokai intensyvesnė, kai kuriais metais ekonomikų augimai viršijo 8 proc. Prie to prisidėjo ir Baltijos šalyse stebėta infliacija, spartesnė nei euro zonos vidurkis.

19 pav. BVP to meto kainomis pokytis

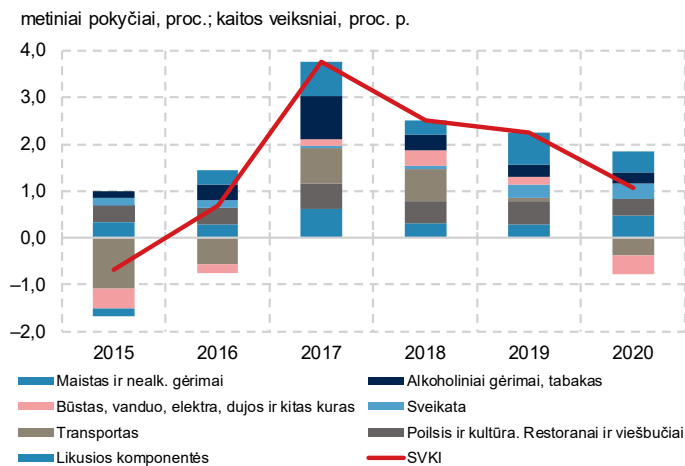
Šaltinis – Eurostatas

43. 2020 m. labiau nei Lietuvos neigiamai buvo paveiktas Estijos, Latvijos ir euro zonos nominalusis BVP, kuris smuko atitinkamai 3,4, 3,6 ir 5,2 proc. Pažymėtina, kad Estijos BVP defliatorius krito 0,4 proc., o Latvijos siekė vos 0,1 proc. Tuo tarpu, euro zonoje šis rodiklis augo 1,5 proc. – teigiamai veikė nominalųjį BVP ir viršijo 2015–2019 m. vidurkį³⁰.

1.6. Suderintas vartotojų kainų indeksas

44. **2021 m. kovo mėn. ERS projektuojama infliacija nuosaikiai augs.** Kainų pokyčių, apskaičiuotų pagal SVKI, 2021–2023 m. projekcijos sudaro atitinkamai 1,8, 1,8 ir 1,9 proc. Palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS projekcijomis, 2021 m. SVKI projekcijos padidėjo 0,4, 2022 m. nepasikeitė, o 2023 m. sumažėjo 0,1 proc. p. 2020 m. SVKI augimas Lietuvoje siekė 1,1 proc. Didžiausią teigiamą įtaką infliacijos rodikliui 2020 m. turėjo maisto ir nealkoholinių gėrimų komponentė (0,5 proc. p.), tačiau rodiklį mažino būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro bei transporto komponentės (0,8 proc. p.) (20 pav.). Defliaciją prekių rinkoje atsvėrė kainų augimas paslaugų srityje. Numatoma, kad 2021 m. aukštesnę infliaciją gali lemti padidėjusi naftos kaina ir atsigaunantis vartojimas nutraukus karantino ribojimus.

20 pav. SVKI ir jo kaitos veiksniai

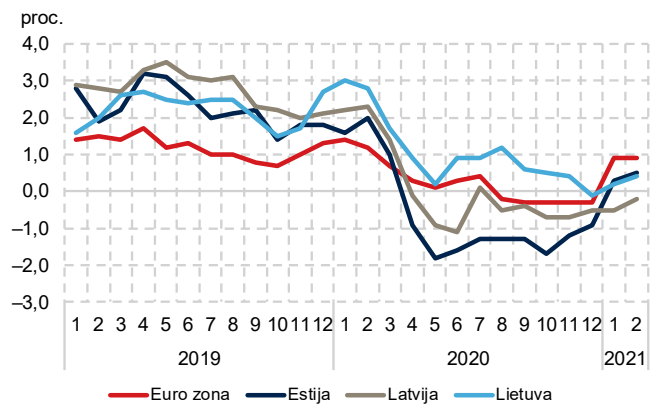
Šaltinis – Eurostatas, VK FI skaičiavimai

³⁰ VK FI vertinimu.

45. Lyginant 2020 ir 2021 m. prekių ir paslaugų krepšelio sudėtį matoma karantinų įtaka. Pirmą kartą nuo 2014 m. išaugo prekių dalis (2,6 proc. p.) bendrame prekių ir paslaugų krepšelyje³¹. 2021 m. restoranų ir viešbučių komponentės įtaka jame sumažėjo 2,1 proc. p., poilsio ir kultūros 0,8 proc. p. Taip pat, 2,4 proc. p. krito transporto komponentės dalis.

46. Pastaraisiais metais Baltijos šalių infliacijos dinamika buvo panaši ir aukštesnė, nei euro zonos, tačiau prasidėjus pandemijai ši tendencija pasikeitė (21 pav.). 2020 m. Lietuvoje infliacija išliko aukštesniame lygyje, nei kitose Baltijos šalyse, tačiau 2021 m. pradžioje atsilieka nuo bendro EZ rodiklio.

21 pav. Pagal SVKI apskaičiuota metinė infliacija

Šaltinis – Eurostatas

1.7. Užimtumas ir nedarbo lygis

47. **Užimtų gyventojų skaičiaus³² pokytis 2020 m., palyginus su 2019 m., buvo ženklus ir sudarė -1,5 proc.** Didžiausią įtaką šio skaičiaus mažėjimui darė dvi veiklos: didmeninės ir mažmeninės prekybos; variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto (-0,8 proc. p.) bei žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės (-0,8 proc. p.). Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veiklos, kuri buvo tarp labiausiai nukentėjusių nuo karantino suvaržymų, įtaka sudarė -0,4 proc. p. Tokia pati įtaka fiksuota ir statybų veikloje. Užimtųjų skaičių teigiamai veikė viešojo valdymo ir gynybos; privalomojo socialinio draudimo (0,4 proc. p.) bei finansinė ir draudimo (0,4 proc. p.) veiklos³³.

48. Užimtų gyventojų skaičius labiausiai sumažėjo ekonominėse veiklose ir amžiaus grupėse, kurios pagal užimtųjų skaičiaus struktūrą nesudaro didžiausios dalies. Didžiausias užimtųjų skaičiaus kritimas 2020 m. buvo apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų (14,3 proc.), žemės ūkio, miškininkystės, žuvininkystės (12,9 proc.) ir nekilnojamojo turto operacijų (9,4 proc.) veiklose³⁴, tačiau šiose veiklose bendrai užimtųjų skaičius sudaro 9,1

³¹ Remiantis standartine praktika, 2020 m. naudoti SVKI svoriai buvo atnaujinti metų pradžioje ir liko nepakitę visus metus. Jie atspindi praėjusių metų namų ūkio vartojimo išlaidų tendencijas. Daugiau informacijos: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/10186/10693286/Guidance-on-the-compilation-of-HICP-weights-in-case-of-large-changes-in-consumer-expenditures.pdf>.

³² Analizuojama 15 m. ir vyresni asmenys. Užimtųjų gyventojų skaičiaus projekcijai tvirtinti yra naudojami Lietuvos statistikos departamento skelbiami apklausų duomenys apie užimtus gyventojus, remiantis Gyventojų užimtumo statistinio tyrimo metodika.

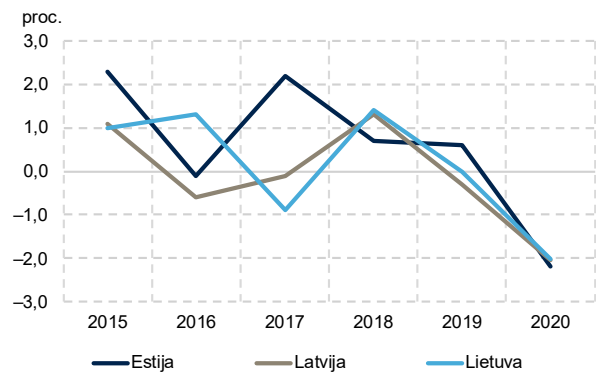
³³ Užimtųjų skaičių labiausiai teigiamai veikė finansinė ir draudimo veikla (0,4 proc. p.), viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas (0,4 proc. p.), administracinė ir aptarnavimo veikla (0,3 proc. p.) ir profesinė, mokslinė ir techninė veikla (0,3 proc. p.).

³⁴ Užimtųjų skaičiaus struktūroje didžiąją dalį sudaro darbuotojai iš šių veiklų: Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas (16,1 proc.), apdirbamoji gamyba (15,8 proc.), švietimo (9,9 proc.), transporto ir saugojimo (7,6 proc.), statybos (7,3 proc.), žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo (7,1 proc.) ir kita. Didžiausias teigiamas pokytis (27,6 proc.) fiksuotas – finansinėje ir draudimo veikloje, bet ji sudaro tik 1,9 proc. užimtųjų.

proc. visų užimtųjų. Lyginant su 2019 m., ryškiausi pokyčiai fiksuoti 15–24 m. grupėje, kur jis sumažėjo 12,8 proc. ir 65 m. ir vyresnių asmenų, kur augo 12,0 proc., tačiau šios grupės užimtųjų struktūroje sudaro tik apie 10 proc. visų užimtųjų. Tuo tarpu didžiausiose pagal užimtųjų skaičių amžiaus grupėse (25–54 m. ir 55–64 m.) užimtųjų skaičius atitinkamai sumažėjo 1,4 proc. ir 0,5 proc.

49. **2020 m. Baltijos šalyse užimtų gyventojų skaičiaus pokytis buvo panašus (22 pav.).** Lyginant su 2019 m. Latvijoje ir Lietuvoje užimtųjų (15–64 m.) skaičius sumažėjo 2,0 proc., o Estijoje šiek tiek daugiau – 2,2 proc. Šis sumažėjimas yra didesnis, nei daugelyje ES valstybių.

22 pav. Užimtųjų (15–64 m.) skaičiaus metinis pokytis Baltijos šalyse

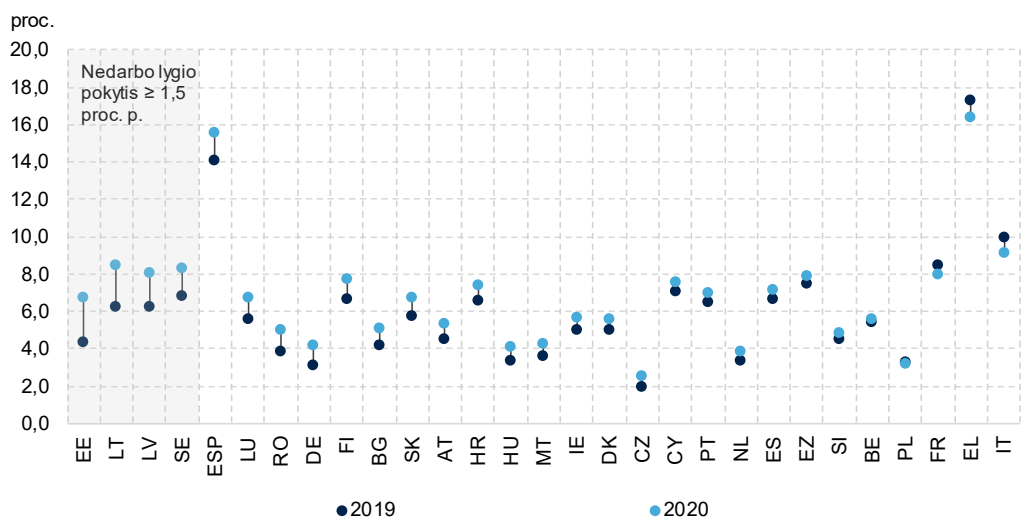

Šaltinis – Estijos, Latvijos ir Lietuvos nacionalinės statistikos institucijos

50. Nedarbo lygis Lietuvoje 2020 m. buvo didžiausias tarp Baltijos šalių ir siekė 8,5 proc. (23 pav.). Prastesni rodikliai ES mastu fiksuoti tik Graikijoje, Ispanijoje ir Italijoje. Baltijos šalys išsiskiria

didžiausiais nedarbo lygio pokyčiais – Estijoje jis pakilo 2,4, Lietuvoje 2,2, o Latvijoje 1,8 proc. p. (ES vidurkis – 0,4 proc. p.). Lietuvoje nedarbo lygis augo tarp visų amžiaus grupių, bet didžiausias nedarbas fiksuotas 15–24 amžiaus grupėje (19,6 proc.). Šalyje laisvų darbo vietų skaičius 2020 m. sumažėjo 9,5 proc. (arba apie 1,7 tūkst.), lyginant su 2019 m. Didžiausią įtaką laisvų darbo vietų mažėjimui darė apdirbamosios gamybos veikla (7,7 proc. p., arba 1,4 tūkst.), ir didmeninės ir mažmeninės prekybos; variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto veikla (4,2 proc. p., arba 0,8 tūkst.)³⁵.

23 pav. Nedarbo lygis Europos Sąjungos šalyse

Šaltinis – Eurostatas, VK FI skaičiavimai

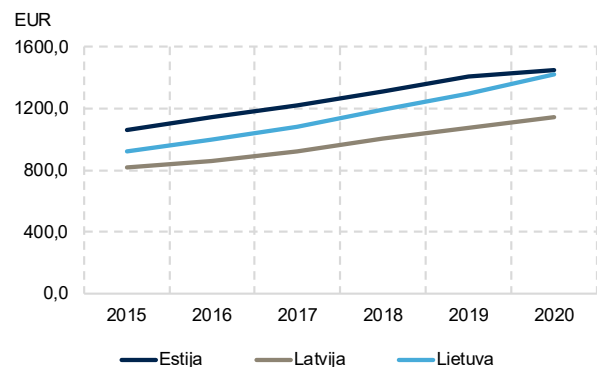
³⁵ Lyginant pokyčius tarp ekonominių veiklos rūšių labiausiai laisvų darbo vietų skaičius sumažėjo nekilnojamojo turto operacijų; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų; meninėje, pramoginėje ir poilsio organizavimo veiklose (atitinkamai 76,6 proc., arba 105; 70,2 proc., arba 301; 48,6 proc., arba 208).

51. **Judėjimo ribojimai ir „Brexit“ sukeltas neapibrėžtumas prisidėjo prie teigiamų 2020 m. neto tarptautinės migracijos rodiklių Lietuvoje.** Neto tarptautinės migracijos rodikliai išliko teigiami ir buvo beveik du kartus didesni nei 2019 m. Tai lėmė 21,1 proc. mažesnis emigracijos srautas (apie 6 tūkst. asmenų), ir 7,6 proc. augęs imigrantų skaičius³⁶, nors ir lėtesniu tempu nei kelis metus iš eilės prieš tai. Prie teigiamų neto migracijos rodiklių prisidėjo ir teigiama LR piliečių migracija – nuo 2020 m. kovo mėn. mėnesinis grįžusių LR piliečių skaičius buvo didesnis, nei emigravusių ir ši tendencija išsilaikė iki metų pabaigos.
52. **Užimtų gyventojų skaičiui augti vidutiniu laikotarpiu trukdo prastėjanti Lietuvos demografinė padėtis.** Prie COVID-19 sukeltų padarinių prisideda ir kiti veiksniai: kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas, reikalaujantis struktūrinių pokyčių darbo rinkoje, visuomenės senėjimas. Išankstiniais duomenimis 2020 m., palyginti su 2019 m., buvo stebimi rekordiškai dideli mirtingumo rodikliai – mirusiųjų skaičius išaugo 13,4 proc. Taip pat neapibrėžtumas ir neigiamas rizikos veiksnių balansas dėl COVID-19 paveikė gimstamumo rodiklius ne tik Lietuvoje, bet ir kitose nuo jo nukentėjusiose šalyse. Lietuvoje 2020 m. vidutinis mėnesinis gimusių gyvų kūdikių skaičius buvo 11,5 proc. mažesnis nei 2019 metais.
53. Atsižvelgiant į esamą situaciją ir įvardytas rizikas, palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS, užimtų gyventojų skaičiaus metinio pokyčio projekcijos 2021–2023 m. nepakeistos ir atitinkamai sudarys 0,7, 0,9 ir –0,1 proc.

1.8. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis

54. **Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio šalies ūkyje (su individualiomis įmonėmis) metinis augimas buvo spartesnis nei 2019 m. ir siekė 9,6 proc.** Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2020 m. Lietuvoje siekė 1421,2 Eur. Metinis augimas viešajame sektoriuje sudarė 11,8 proc., privačiame – 8,5 proc. Tokį augimą viešajame sektoriuje lėmė nuo 2020-01-01 padidintas valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų ir

24 pav. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis³⁷

Šaltinis – Estijos, Latvijos ir Lietuvos nacionalinės statistikos institucijos

biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos bazinis dydis, padidinta minimali mėnesinė alga, neapmokestinamasis pajamų dydis, su COVID-19 susijusios išmokos³⁸ ir

³⁶ 2018 m. imigrantų skaičius augo 42 proc., arba 8,5 tūkst., 2019 m. – 38,6 proc., arba 11,1 tūkst., o 2020 m. – 7,6 proc., arba 3 tūkst.

³⁷ Su individualiomis įmonėmis. Nuo 2019-01-01 Lietuvoje pakeisti darbdavio ir darbuotojo mokamų valstybinio socialinio draudimo įmokų tarifai. Perkėlus 28,9 proc. dydžio socialinio draudimo tarifą darbuotojui bruto darbo užmokestis indeksuotas 1,289 karto.

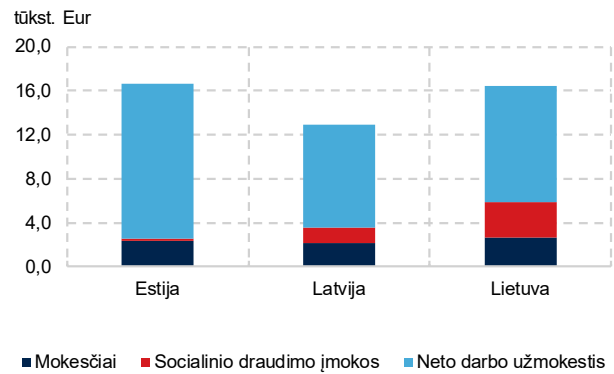
³⁸ Lietuvos statistikos departamento duomenimis, augimą lėmė išmokėtos didesnės vienkartinės premijos, priedai ir piniginės išmokos, padidintas darbo užmokestis gydymo įstaigų darbuotojams, kovojantiems su COVID-19 infekcija, išmokėtos priemokos ekstremalios situacijos suvaldyme dalyvavusiems pareigūnams ir darbuotojams. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=7938671>.

kitos priežastys. Sąlyginis darbuotojų skaičius viešajame sektoriuje sumažėjo 0,7 proc.³⁹, o privačiame sektoriuje šis skaičius sumažėjo 2,3 proc. Tikėtina, kad vidutinio darbo užmokesčio dydį teigiamai paveikė didesnė mažesnes pajamas gaudavusių darbuotojų koncentracija labiau pandemijos paveiktuose sektoriuose⁴⁰.

55. **Lietuvoje 2020 m. vidutinio darbo užmokesčio augimas buvo sparčiausias tarp Baltijos šalių (24 pav.).**

Atkreiptinas dėmesys kad, nors Lietuvos ir Estijos bruto darbo užmokestis buvo panašus, neto darbo užmokestis Lietuvoje buvo 33 proc. mažesnis, nei Estijoje⁴¹ (25 pav.). Tikėtina, kad 2021 m. vidutinis bruto darbo užmokestis Lietuvoje toliau augs dėl minimalios mėnesinės algos padidinimo⁴² ir darbo užmokesčio kėlimo viešojo sektoriaus darbuotojams. Palyginti su 2020 m. gruodžio mėn. ERS projekcijomis, 2021 m. VDU projekcijos padidėjo 1,1 proc. p., o 2022–2023 m. nepasikeitė. 2021–2023 m. jos atitinkamai sudarys 5,2, 4,5 ir 5,0 proc.

25 pav. Metinio bruto darbo užmokesčio sandara Baltijos šalyse 2020 m.*

* Vieno žmogaus, uždirbančio vidutinį darbo užmokestį, ir neturinio vaikų.

Šaltinis – Eurostatas

³⁹ 2020 m. sąlyginio darbuotojų skaičiaus dalis viešajame sektoriuje sudarė 30,6 proc.

⁴⁰ Sąlyginis darbuotojų skaičius per metus sumažėjo 20 tūkst. Didžiausias neigiamas sąlyginio darbuotojų skaičiaus pokytis stebėtas didmeninės ir mažmeninės prekybos; variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto (8,6 tūkst.) veikloje, kurioje vidutinis atlyginimas atsilieka nuo šalies vidurkio.

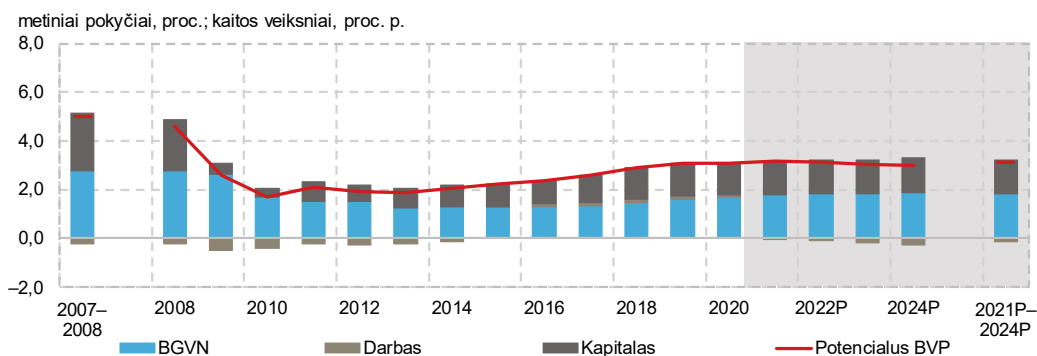
⁴¹ Bruto darbo užmokesčio palyginamumui iššūkių kelia skirtingos mokesčių sistemos. Pvz. Estijoje darbdavio mokamų socialinio draudimo įmokų dalis siekia 33 proc. apmokestinamųjų pajamų. Be to, dėl metodologinių skirtumų galimi nacionalinių statistikos institucijų ir Eurostato pateikiamų bruto darbo užmokesčio duomenų neatitikimai.

⁴² Nuo 2021 m. minimali mėnesinė alga didėjo nuo 607 iki 642 eurų.

2. 2024 M. REALIOJO BENDROJO VIDAUS PRODUKTO PROJEKCIJOS

56. Lietuvos potencialaus BVP ir jo kaitos veiksnių įverčiai rodo, kad projektuojama šalies ilgalaikė raida yra suderinta su lėto artėjimo ES vidurkio link prielaidomis. Valstybės kontrolės, vykdančios fiskalinės institucijos funkcijas, 2021–2024 m. projektuojamas potencialus BVP vidutiniškai kasmet turėtų augti 3,1 proc. Išskiriant augimą lemiančius veiksnius, labiausiai, apie 1,8 proc. p., prisideda BGVN (26 pav.). Kapitalo įnašas, kuris yra glaudžiai susijęs su bendra investicijų raida, prisideda 1,4 proc. p. Tuo tarpu darbo veiksnio įtaka yra neigiama ir siekia 0,14 proc. p. Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis stebima teigiamai pasikeitusi neto tarptautinės migracijos tendencija: 2019 ir 2020 m. atitinkamai 10,8 ir 20,0 tūkst. žmonių daugiau imigravo, nei emigravo. Jeigu neto tarptautinė migracija ir toliau bus palanki, tai yra teigiama rizika potencialui augti sparčiau. Yra ir neigiama rizika jo augimo mažėjimui dėl ES sanglaudos paramos 2021–2027 m. mažėjimo. ES paramos lėšos prisideda prie investicijų augimo tiek privačiame, tiek valstybiniame sektoriuose.

26 pav. Potencialaus BVP augimas ir jo kaitos veiksniai

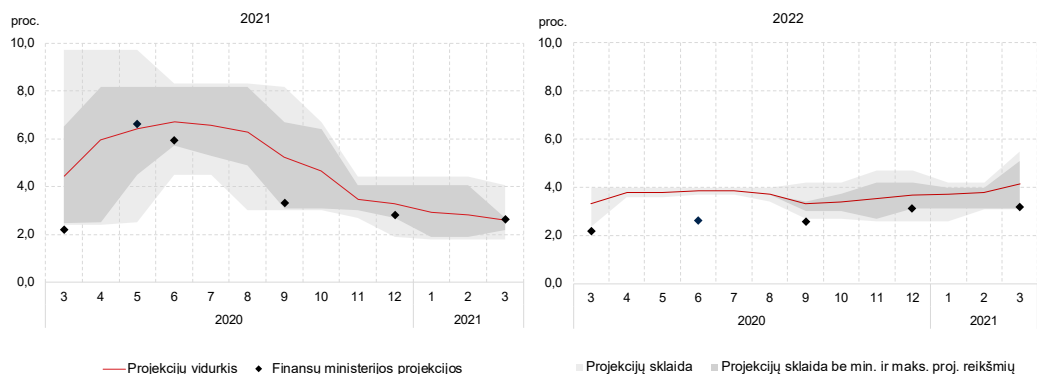
Šaltinis – Eurostatas, VK FI skaičiavimai

57. Kadangi COVID-19 pandemijos metu vis daugiau įmonių pradeda taikyti naujas technologijas, tai gali suteikti teigiamą impulsą vienam potencialo veiksnių – produktyvumui. Pandemijai atslūgus, ekonomistams ir politikos formuotojams bus svarbu spręsti, kokiomis priemonėmis būtų galima dar labiau prisidėti prie greitesnio produktyvumo augimo.
58. Finansų ministerija projektuoja, kad realiojo BVP augimas 2024 m. sudarys 3,2 proc. Jis yra artimas VK FI įvertintam 2024 m. potencialaus BVP augimui, kuris siekia 3,0 proc.

3. KITŲ INSTITUCIJŲ PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS

59. Finansų ministerijos parengtas 2021 m. kovo mėn. ERS atitinka ES Tarybos⁴³ direktyvos reikalavimą, kad biudžeto planavimas turi būti grindžiamas labiausiai tikėtiniu arba atsargesniu makroekonominiu scenarijumi. 27 paveiksle pateikta Lietuvai projekcijas skelbiančių institucijų projekcijų sklaida ir jos kaita per pastaruosius metus. Pagal 2021 m. kovo mėn. ERS bus pradėti rengti Lietuvos stabilumo 2021 m. programa ir 2022 m. valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų projektai, tad aktualu analizuoti projekcijų 2022 metams pasiskirstymą. Šio paveikslo dešiniajame grafike matyti, kad Finansų ministerijos realiojo BVP projekcija 2022 metams mažesnė už kitų institucijų⁴⁴ projekcijų vidurkį, todėl galima teigti, kad scenarijus yra atsargus (27 pav.).

27 pav. Realiojo BVP projekcijos 2021–2022 m.

Šaltinis – VK FI skaičiavimai

60. 2020 m. viduryje numačius smarkesnę ekonomikos susitraukimą 2020 metams visos makroekonominės projekcijas skelbiančios institucijos didino realiojo BVP augimo projekcijas 2021 metams. Vėliau jos buvo mažinamos, o 2021 m. pradžioje institucijų ir Finansų ministerijos realiojo BVP projekcijų vidurkis supanašėjo ir siekė 2,6 proc. Didelė projekcijų sklaida rodo didelį neapibrėžtumą. Galima matyti, kad 2020–2021 m. laikotarpiu Finansų ministerijos projekcijos 2021 m. buvo artimos kitų institucijų projekcijų vidurkiui, o didesni skirtumai susidarė dėl skirtingų jų skelbimo laikotarpių.
61. 2022 metų realiojo BVP projekcijų sklaida buvo nedidelė, lyginant su 2021 metų. Teikiant atnaujintas 2022 m. realiojo BVP projekcijas jos būdavo peržiūrimos didėjimo linkme. Galima matyti, kad 2020–2021 m. laikotarpiu Finansų ministerijos projekcijos 2022 metams buvo mažesnės nei kitų institucijų projekcijų vidurkis. 2021 m. pradžioje projekcijų vidurkis siekė 4,1 proc., o Finansų ministerijos 3,2 proc. Didesni skirtumai 2020 metų pradžioje susidarė, nes kitos institucijos savo 2022 metų projekcijas pradėjo skelbti vėliau.

⁴³ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL 2011 L 306, p. 45), 4 str. 1 d.

⁴⁴ Apskaičiuojant projekcijų sklaidą įtrauktos šių institucijų projekcijos: Europos Komisijos, EBPO, Lietuvos banko, AB „Swedbank“, AB SEB, AB „Luminor“, Tarptautinio valiutos fondo (horizontali ašis atitinka jų skelbimo mėnesį).

Makroekonominių rodiklių 2021–2023 m. projekcijų palyginimas pateikiamas 4 lentelėje.

4 lentelė. Makroekonominių rodiklių projekcijų palyginimas, 2021–2023 m.

Rodikliai, pokytis per metus, proc.	Metai	Finansų ministerija	Lietuvos bankas*	Europos Komisija	EBPO	AB „Swedbank“	AB „SEB“
Paskelbimo data		2021-03-19	2021-03-23	2020-11-05**	2020-12-01	2021-01-20	2021-01-26
BVP palyginamosiomis kainomis	2021	2,6	2,9	2,2	2,7	2,7	1,8
	2022	3,2	5,1	3,1	3,1	4,2	4,2
	2023	3,2	–	–	–	–	–
Privataus vartojimo išlaidos	2021	2,6	4,8	3,2	2,8	3,5	2,6
	2022	3,2	6,7	3,3	3,0	5,5	3,5
	2023	3,3	–	–	–	–	–
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	2021	4,6	5,0	9,6	3,8	7,0	3,5
	2022	5,3	5,0	7,9	4,3	9,0	6,0
	2023	5,7	–	–	–	–	–
Prekių ir paslaugų eksportas	2021	4,8	5,9	6,8	3,7	3,5	4,0
	2022	6,7	5,9	4,9	4,9	2,5	5,4
	2023	6,0	–	–	–	–	–
Prekių ir paslaugų importas	2021	5,3	9,8	9,1	5,5	6,5	5,1
	2022	7,5	6,7	6,6	5,0	4,5	4,9
	2023	7,4	–	–	–	–	–
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	2021	1,8	1,6	1,7	1,5	2,0	2,0
	2022	1,8	1,9	1,8	1,8	3,3	2,4
	2023	1,9	–	–	–	–	–
BVP defliatorius	2021	1,8	1,8	2,4	1,5	–	–
	2022	1,8	2,0	2,6	1,8	–	–
	2023	1,9	–	–	–	–	–
Nedarbo lygis, proc.	2021	8,5	8,4	8,0	8,1	7,9	9,1
	2022	7,5	7,0	6,9	7,3	6,9	7,7
	2023	6,9	–	–	–	–	–
Užimtųjų skaičius	2021	0,7	0,5	0,3	0,4	0,1	–0,6
	2022	0,9	1,5	0,5	0,7	0,7	1,5
	2023	–0,1	–	–	–	–	–
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	2021	5,2	6,3	3,3	–	4,9	4,5
	2022	4,5	5,5	2,5	–	5,8	6,0
	2023	5,0	–	–	–	–	–

*Numatoma Lietuvos ekonomikos raida – pagrindinis scenarijus. Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos remiantis tarptautinės aplinkos prielaidomis, sudarytomis pagal informaciją, paskelbtą iki 2021-02-16, ir kitus duomenis bei informaciją, paskelbtą iki 2021-03-01.

**2021-02-11 Europos Komisijos atnaujintos Lietuvos BVP, palyginamosiomis kainomis ir vidutinės metinės infliacijos, apskaičiuotos pagal SVKI ekonominės prognozės.

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Europos Komisija, EBPO, AB „SEB“ ir AB „Swedbank“

A POSTERIORI PROJEKCIJŲ 2020 METAMS VERTINIMAS

62. Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas, 2017–2020 m. patvirtino⁴⁵ visus dešimt Finansų ministerijos parengtus ekonominės raidos scenarijus kaip labiausiai tikėtinius arba atsargius. Tvirtinant scenarijus 2017 metais, 2020-ieji buvo $t+3$ projektuojami metai. Tvirtinant juos 2018 metais, 2020-ieji buvo $t+2$ projektuojami metai. Tvirtinant juos 2019 metais, 2020-ieji buvo $t+1$ projektuojami metai, ir, atitinkamai, tvirtinant scenarijus 2020 metais, 2020-ieji buvo einamieji arba t metai. Valstybės, Privalomojo sveikatos draudimo ir Valstybinio socialinio draudimo fondų biudžetų projektai ateinantiems metams yra pradedami rengti pagal einamųjų metų pavasario ERS ir patikslinami pagal rudens ERS, todėl svarbu, kad $t+1$ metų projekcijos būtų tikėtinos arba atsargios, nes ES Tarybos direktyva⁴⁶ reikalauja, kad biudžeto planavimas būtų grindžiamas labiausiai tikėtiniu arba atsargesniu makroekonominiu fiskaliniu scenarijumi. Siekiant Lietuvoje stiprinti vidutinio laikotarpio biudžeto planavimo sistemą svarbu užtikrinti, kad ir vidutinės trukmės $t+2$, $t+3$ metų makroekonominių ir fiskalinių rodiklių projekcijos būtų labiausiai tikėtinos arba atsargios. Siekiant *a posteriori* nustatyti, ar 2020 metų makroekonominiai rodikliai buvo suplanuoti atsargiai, ar pasitvirtino darytos prielaidos, atliktas ekonominės raidos scenarijaus projekcijų 2020 metams palyginimas su Lietuvos statistikos departamento paskelbtais atitinkamais statistiniais rodikliais.
63. 5 lentelėje pateiktos techninės prielaidos dėl JAV dolerio ir euro keitimo kurso, pasaulio ir ES BVP augimo, pagrindinių Lietuvos eksporto rinkų augimo ir naftos kainos bei rodiklių projekcijos. Dešiniausiam 5 lentelės stulpelyje pateiktas prielaidų ir projektuotų rodiklių faktas. Svarbu atkreipti dėmesį, kad rengdama ekonominės raidos scenarijų Finansų ministerija naudoja Europos Komisijos, Europos Centrinio Banko ir Tarptautinio valiutos fondo prielaidas. Pasikeitus prielaidoms, kuriomis remiantis sudaromas scenarijus, daugelio projektuojamų rodiklių įverčiai keičiami.
64. Valstybės kontrolė, atliekanti fiskalinės institucijos funkcijas, tvirtina Finansų ministerijos parengtą ERS atsižvelgdama į penkių rodiklių metinių pokyčių projekcijas, tačiau valdžios sektoriaus biudžetai sudaromi nominaliais skaičiais, išreikštais mln. eurų. Dėl šios priežasties į 5 ir 6 lenteles įtrauktos tam tikrų makroekonominių rodiklių lygio projekcijos. Paklaidoms įtaką daro ir praeities statistinių duomenų peržiūros, todėl projektuojamų rodiklių lygio skirtumai rodo suminį kelerių metų projekcijų nuokrypį, o augimo tempų projekcijos išgrynina analizuojamų metų paklaidas. Einamųjų metų rudenį projektuojami tų pačių metų rodikliai įprastai mažiausiai skiriasi, nes į projekcijas įtraukiama pirmojo pusmečio faktinė informacija. Vis dėlto, 2020 m. einamųjų metų paklaidos parodo, koks sunkiai projektuojamas buvo COVID-19 pandemijos poveikis ekonominiams rodikliams.
65. *A posteriori* vertinant prielaidų ir rodiklių paklaidų tikslumą, lyginamos $t+1$ metų prielaidos ir rodiklių projekcijos su faktiniais duomenimis. COVID-19 pandemija reikšmingai pakeitė prielaidas 2020 metams dėl pasaulio, ES BVP augimo, Lietuvos

⁴⁵ Valstybės kontrolės išvados „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“, 2017-03-29 Nr. BP-1, 2017-09-20 Nr. BP-4, 2018-03-27 Nr. BP-1, 2018-09-20 Nr. BP-5, 2019-03-29 Nr. BPE-1 ir 2019-09-19 Nr. BPE-4, 2020-03-26 Nr. BPE-2, 2020-07-03 Nr. BPE-5, 2020-09-23 Nr. BPE-7 ir 2020-12-21 Nr. BPE-9.

⁴⁶ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL 2011 L 306, p. 45), 4 str. 1 d.

pagrindinių eksporto rinkų ir naftos kainos augimo (5 lentelė). Vietoje nežymaus ES BVP ar Lietuvos pagrindinių eksporto partnerių augimo, pastarieji rodikliai sumažėjo apie 6 proc., naftos kaina buvo apie 30 proc. mažesnė. *t+1* metų prielaida dėl JAV dolerio ir euro keitimo kurso pasitvirtino.

5 lentelė. Prielaidų ir rodiklių projekcijų⁴⁷ palyginimas su faktiniais duomenimis

Skelbimo data:		Prielaidos ir projekcijos 2020 metams										2020 m. faktas
		2017 m. kovas	2017 m. rugsėjis	2018 m. kovas	2018 m. rugsėjis	2019 m. kovas	2019 m. rugsėjis	2020 m. kovas	2020 m. birželis	2020 m. rugsėjis	2020 m. gruodis	
		t+3		t+2		t+1 ERS pagal kuriuos rengti 2020 m. VS biudžetai		t				
Rodikliai:												
Prielaidos	JAV dolerio ir euro keitimo kursas	1,1	1,1	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
	Pasaulio BVP augimas, proc.	3,6	3,6	3,8	3,8	3,6	3,5	1,4	-3,5	-4,9	-4,3	-3,4
	Europos Sąjungos BVP augimas, proc.	1,8	1,9	2,0	2,0	1,7	1,6	-1,1	-7,4	-8,3	-7,4	-6,3
	Pagrindinių eksporto rinkų augimas, proc.	1,8	1,9	2,0	2,1	1,9	1,8	-0,3	-6,4	-7,8	-6,4	-5,8
	Naftos kainos (Brent, JAV doleriais už barelį)	56,9	51,4	64,2	71,8	61,2	61,5	56,4	38,4	41,8	42,6	43,4
Patvirtinti rodikliai, augimas proc.	BVP palyginamosiomis kainomis	2,4	2,4	2,5	2,5	2,4	2,4	-1,3	-7,0	-1,5	-1,5	-0,8
	Namų ūkių vartojimas palyginamosiomis kainomis	3,5	3,5	3,8	3,8	3,8	3,9	1,0	-3,7	-3,0	-3,4	-1,5
	BVP defliatorius	1,6	1,7	1,7	2,4	2,2	2,7	2,6	1,2	0,9	0,9	0,8
	Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	6,3	6,2	6,0	6,4	6,4	7,4	5,6	1,8	6,5	9,3	9,6
	Užimtųjų skaičius	0,1	-0,4	-0,5	-0,4	0,2	0,1	-2,0	-2,8	-1,9	-1,9	-1,5
ERS rodiklių lygis	BVP palyginamosiomis kainomis, mln. EUR	38051,8	38534,1	38965,8	39074,9	39110,4	39520,9	42403,8	39981,4	42355,2	42656,7	42942,2
	BVP einamosiomis kainomis, mln. EUR	45924,9	47253,8	48441,1	49401,0	49609,0	50 862,3	48918,6	45590,1	48165,5	48491,5	48794,2
	Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, EUR	1 269,4	1 293,9	1 299,8	1 349,6	1 365,7	1 386,0	1 368,8	1 319,7	1 380,7	1 417,4	1 421,2
	Užimtųjų skaičius, tūkst. žm.	1 380,5	1 343,8	1 334,3	1 350,3	1 377,8	1 386,3	1 351,1	1 339,8	1 352,4	1 352,9	1 364,5

Šaltiniai – Finansų ministerija, Lietuvos statistikos departamentas, VK FI skaičiavimai

⁴⁷ Nuo 2019 m. rugsėjo mėn. VK FI vietoje BVP defliatoriaus tvirtina BVP to meto kainomis.

66. **Analizuojant projekcijų paklaidas matoma, koks didelis yra centrinių (taškinių) projekcijų neapibrėžtumas.** 6 lentelėje pateikiamos tvirtintų rodiklių paklaidos. Teigiamos paklaidos rodo, kad rodiklių projekcijos buvo atsargios, – faktas didesnis, nei projektuota. Neigiamos paklaidos rodo, kad rodiklių projekcijos buvo pervertintos, – faktas mažesnis nei projektuota. Pažymėtina, kad visų rodiklių, išskyrus darbo užmokesčio, vienerių metų į priekį ($t+1$) projekcijų 2020 m. paklaidos yra neigiamos. Tai natūralu, nei viena projekcijas teikiančių institucijų negalėjo numatyti COVID-19 pandemijos pradžios. Dauguma einamųjų metų (t) projekcijų paklaidų yra teigiamos: COVID-19 poveikis BVP raidai, namų ūkių vartojimui, vidutiniam darbo užmokesčiui, užimtų gyventojų skaičiui buvo gerokai mažesnis, nei einamaisiais metais buvo projektuota. Stebint tokias teigiamas paklaidas, svarbu pažymėti, kad tai lėmė palankių veiksnių visuma: tiekimo grandinių Europoje persiskirstymas iš Azijos šalių (Lietuvos pramonė perėmė dalį anksčiau Azijos šalims tekusių užsakymų), gausus žemės ūkio derlius, auganti IT paslaugų eksporto dalis.

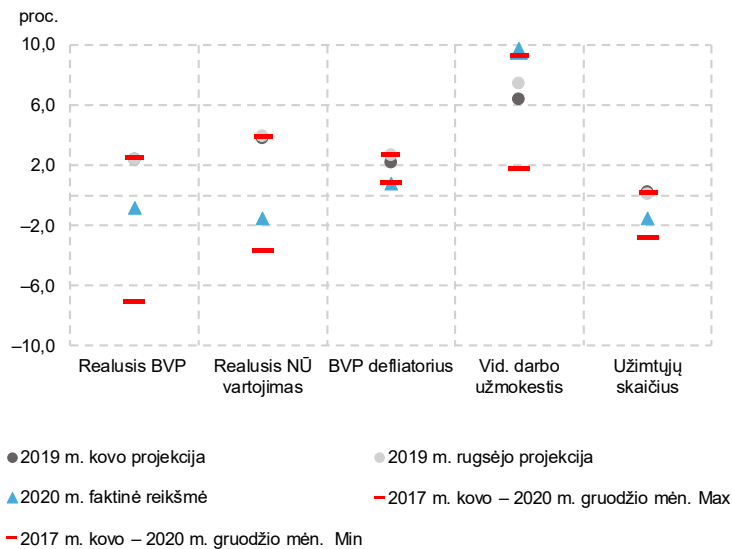
6 lentelė. Tam tikrais metais projektuotų rodiklių⁴⁷ 2020 metams ir faktinių rodiklių paklaidos

Skelbimo data:		Paklaidos									
		2017 m. kovas	2017 m. rugsėjis	2018 m. kovas	2018 m. rugsėjis	2019 m. kovas	2019 m. rugsėjis	2020 m. kovas	2020 m. birželis	2020 m. rugsėjis	2020 m. gruodis
Rodikliai:		t+3		t+2		t+1 ERS pagal kuriuos rengti 2020 m. VS biudžetai		t			
Patvirtinti rodikliai, augimas proc.	BVP palyginamosiomis kainomis	-3,2	-3,2	-3,3	-3,3	-3,2	-3,2	0,5	6,2	0,7	0,7
	Namų ūkių vartojimas palyginamosiomis kainomis	-5,0	-5,0	-5,3	-5,3	-5,3	-5,4	-2,5	2,2	1,5	1,9
	BVP defliatorius	-0,8	-0,9	-0,9	-1,6	-1,4	-1,9	-1,8	-0,4	-0,1	-0,1
	Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	3,3	3,4	3,6	3,2	3,2	2,2	4,0	7,8	3,1	0,3
	Užimtųjų skaičius	-1,6	-1,1	-1,0	-1,1	-1,7	-1,6	0,5	1,3	0,4	0,4
Tam tikrų ERS rodiklių lygis	BVP palyginamosiomis kainomis, mln. EUR	4890,4	4408,1	3976,4	3867,3	3831,8	3421,3	538,4	2960,8	587,0	285,5
	BVP to meto kainomis, mln. EUR	2 869,3	1 540,4	353,1	-606,8	-814,8	-2 068,1	-124,4	3 204,1	628,7	302,7
	Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, EUR	151,8	127,3	121,4	71,6	55,5	35,2	52,4	101,5	40,5	3,8
	Užimtųjų skaičius, tūkst. asm.	-16,0	20,7	30,2	14,2	-13,3	-21,8	13,4	24,7	12,1	11,6

Šaltinis – VK FI skaičiavimai

67. **Nepaisant COVID-19 pandemijos, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis augo sparčiau nei ikipandeminėse projekcijose (28 pav.).** Palyginus ministerijos 2019 m. kovo ir rugsėjo mėn. 2020 metams pateiktas projekcijas su Lietuvos statistikos departamento paskelbtomis faktinėmis reikšmėmis matyti, kad visos, išskyrus vidutinio darbo užmokesčio projekciją, yra išsidėsčiusios žemiau nei 2019 m. parengti ekonominės raidos scenarijai 2020 metams, pagal kuriuos patvirtinti valdžios sektoriui priklausantys biudžetai.

28 pav. Patvirtintų rodiklių projekcijų 2020 metams ir jų faktinių reikšmių palyginimas

Pateikiamas projekcijų išsidėstymas. Raudonais brūkšniais žymimas 2017–2020 m. 2020 metams Finansų ministerijos skelbtų penkių rodiklių projekcijų minimali (Min) ir maksimali (Max) reikšmės. Atsižvelgiant į tai, kad 2020 m. valdžios sektoriui priskiriami biudžetai buvo tvirtinami pagal 2019 m. teiktas projekcijas, pilkais apskritimais žymimos 2019 m. kovo ir rugsėjo mėn. projekcijos. 2020 m. faktinė reikšmė žymima trikampaiais.

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos statistikos departamentas, VK FI skaičiavimai

EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMO TEISINIS PAGRINDAS IR METODAI

68. Valstybės kontrolė, vykdydama Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas ir vadovaudamasi Valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punktu, per septynias darbo dienas nuo Finansų ministerijos parengto ERS viešo paskelbimo turi pateikti Seimui išvadą dėl jo tvirtinimo.
69. Europos Komisijai ir Tarybai paskelbus, kad COVID-19 viruso pandemija gali būti laikoma „neįprastu įvykiu, kurio vyriausybė negali kontroliuoti“, 2020-03-23 Ekonomikos ir finansų reikalų tarybos posėdyje ministrai pritarė Europos Komisijos siūlymui aktyvuoti bendrąjį Stabilumo ir augimo pakto išlygą. Patvirtinus ją, valstybės narės ėmėsi krizės valdymo priemonių, nukrypdomas nuo biudžeto reikalavimų vidutiniu laikotarpiu, kurie įprastai būtų taikomi pagal Europos fiskalinę sistemą. Atsižvelgiant į nacionalines fiskalinės drausmės taisykles, pagal Konstitucinio įstatymo 7 str. 2 d. Lietuvoje taip pat nustatytos išskirtinės aplinkybės, leidžiančios laikinai susiaurinti fiskalinių taisyklių taikymą. Taip pat jos įpareigoja Finansų ministeriją bent kartą per ketvirtį (iki kol bus atšauktos išskirtinės aplinkybės) viešai paskelbti atnaujintą ekonominės raidos scenarijų, dėl kurio tvirtinimo Valstybės kontrolė, atliekanti biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, turi pateikti išvadą Seimui.
70. Europos Komisija 2021 m. kovo 3 d. paskelbtame komunikate⁴⁸ pažymėjo, jog bendrosios Stabilumo ir augimo pakte numatytos išlygos aktyvavimas turėtų būti tęsiamas ir 2022 m. Prie fiskalinės drausmės taisyklių taikymo planuojama grįžti 2023 m. Dėl netolygaus ES šalių narių atsigavimo, Stabilumo ir augimo pakte numatytos išlygos Europos Komisijos gali būti vertinamos lanksčiai ir po 2023 m. tais atvejais, jei šalies ekonominis aktyvumas nebūtų grįžęs į ikipandeminį lygį.
71. 2021–2024 m. ERS parengtas ir paskelbtas vadovaujantis Vyriausybės nutarimu patvirtintu Ekonominės raidos scenarijaus rengimo ir skelbimo tvarkos aprašu⁴⁹. Finansų ministerija 2021–2024 m. ERS projektą Valstybės kontrolei, atliekančiai fiskalinės institucijos funkcijas, pirminiam derinimui pateikė 2021-03-04. Šias funkcijas vykdanti Valstybės kontrolė iki 2021-03-08 turėjo pateikti pastabas ir pasiūlymus dėl šio projekto. 2021-03-09⁵⁰ vykusiam virtualiame susitikime pristatytos scenarijaus pagrindinės techninės prielaidos bei vidaus ir išorės rizikos veiksniai. Įvertinusi diskusijoje pateiktas pastabas, Finansų ministerija 2021-03-12 Valstybės kontrolei pateikė patikslintą projektą, o 2021-03-19 savo tinklalapyje viešai paskelbė 2021–2024 m. Lietuvos ekonominės raidos scenarijų.
72. Lietuva 2015-01-01 įstojo į euro zoną. Vykstantys ekonominiai procesai Baltijos šalyse yra glaudžiai susiję ir konverguojantys euro zonos vidurkio link. Siekiant palyginamumo,

⁴⁸ Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/1_en_act_part1_v9.pdf.

⁴⁹ Vyriausybės 2016-04-13 nutarimas Nr. 369 „Dėl Ekonominės raidos scenarijaus rengimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁵⁰ Dalyvavo Finansų ministerijos ir Valstybės kontrolės, Biudžeto politikos stebėsenos departamento, atstovai.

Valstybės kontrolė, atliekanti fiskalinės institucijos funkcijas, įtraukia Latvijos, Estijos ir euro zonos rodiklius.

73. Minėtas funkcijas vykdanči Valstybės kontrolė atliko 2021–2024 m. Lietuvos ekonominės raidos scenarijaus vertinimą, kuris apėmė šiuos pagrindinius rodiklius: BVP palyginamosiomis ir to meto kainomis, namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio ir užimtų gyventojų skaičiaus pokyčių projekcijos. VK, atliekanti fiskalinės institucijos funkcijas, teikdama išvadą dėl scenarijaus tvirtinimo, vertina scenarijų, kuris apima einamuosius ir dvejus būsimus metus. BVP palyginamosiomis kainomis pokyčio projekcija 2024 metams vertinama remiantis VK, atliekančios fiskalinės institucijos funkcijas, apskaičiuotais Lietuvos potencialaus BVP įverčiais. Naudojami ERS vertinimo ir tvirtinimo metodai plačiau išdėstyti 2015-03-31 išvados Nr. Y-4-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priede ir Ekonominės raidos scenarijaus vertinimo ir tvirtinimo apraše⁵¹ (toliau – aprašas). Atsižvelgiant į paskelbtas išskirtines aplinkybes ir esant reikšmingiems makroekonominių rodiklių projekcijų svyravimams, tvirtinimo atkarpos metodas 2021–2024 m. nėra taikomas. Pagal paskelbtą aprašą tvirtinimo atkarpos sudaromos neįtraukiant išskirtinai didelių kumuliatyvių paklaidų, t. y. išskirčių.

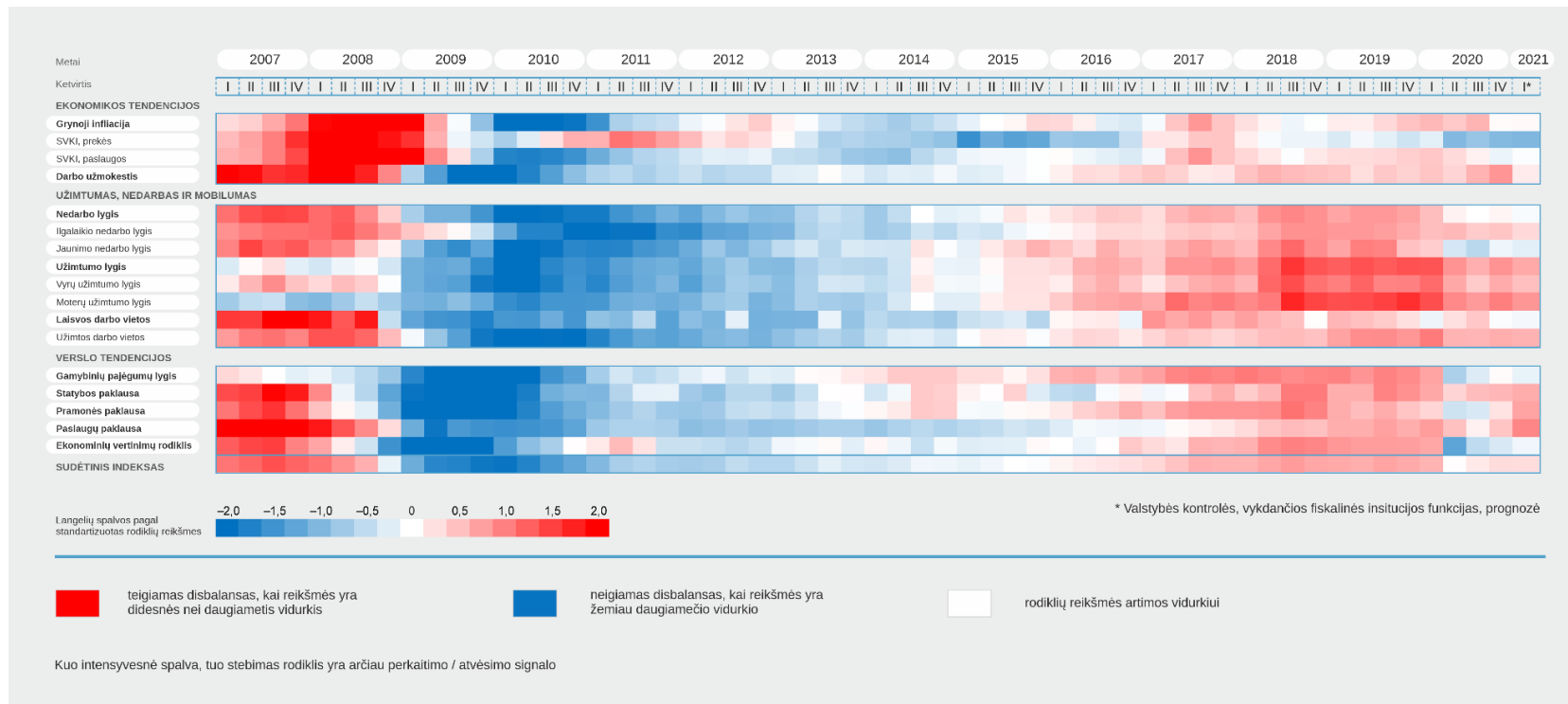
⁵¹ Prieiga per internetą: <http://ifi.lt/puslapis.aspx?id=42>.

PRIEDAI

Ataskaitos
„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“
1 priedas

Lietuvos ekonomikos temperatūros diagrama

1 pav. Lietuvos ekonomikos temperatūros diagrama

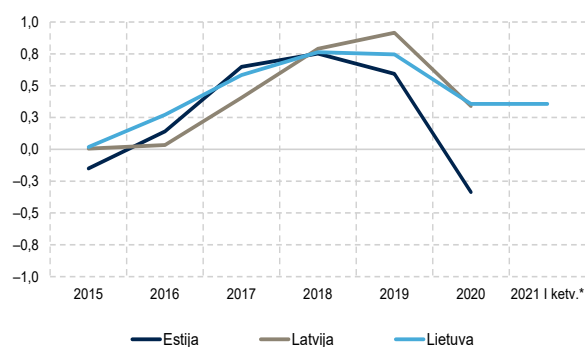
2021 m. I ketv. prognozė rodo, kad Lietuvos ekonomikos temperatūra⁵² atitiks vidutinį 2020 m. lygį, išliks žemesnė nei 2017–2019 m. Prognozuojama⁵³, kad vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio (be individualių įmonių) augimas I ketv., palyginti su 2020 m. I ketv., išliks teigiamas. *Sodros* duomenimis, sausio mėn. vidutinės darbo pajamos augo 6,4 proc. Registruotam nedarbui vasario mėn. padidėjus iki 16,1 proc. (2020 m. buvo 9,4 proc.), nedarbo lygis I ketv., tikėtina, išaugs, o užimtumo lygis (20–64 m. amžiaus grupėje) – mažės.

Nuo COVID-19 plitimo pradžios suprastėjęs pramonės gamybinių pajėgumų panaudojimo lygis didėja, tačiau ir I ketv. išlieka žemesnis nei ikipandeminiais metais. Verslo nuotaikos yra pagerėjusios. 2021 m. vasario mėn., palyginti su praėjusiais metais, prekių kainos krito 0,6 proc., paslaugų kainų augimo tempas mažėjo iki 3,0 proc. Jis teigiamai veikė metinę infliaciją, kuri siekė 0,4 proc. Šiek tiek sulėtėjusi grynoji infliacija vasario mėn. sudarė 1,6 proc.

Lietuvos sudėtinio indekso 2021 m. I ketv. teigiamą įvertį lemia prognozuojamas mažesnis, bet palyginti aukštas, užimtumo lygis, stabili statybos, pramonės ir paslaugų paklausa.

Baltijos šalių sudėtiniai indeksai⁵⁴ rodo, kad COVID-19 paveikė ekonomikas nevienodu mastu. Estijoje 2020 m. įvertintas didžiausias ekonomikos temperatūros sumažėjimas tarp Baltijos šalių. Estijoje neigiama grynoji infliacija, pesimistinės verslo tendencijos ir lėtas darbo užmokesčio augimas lėmė mažesnę sudėtinio indekso reikšmę. Latvijos ekonomikos indeksas buvo artimas Lietuvos 2020 m. indeksui. Jam didžiausią teigiamą įtaką darė išliekantis aukštas užimtumo lygis, atsigaunanti pramonės paklausa.

2 pav. Baltijos šalių sudėtinų indeksų, atspindinčių ekonomikos temperatūrą, dinamika*

* VK FI prognozė.

Šaltinis – Eurostatas, Lietuvos statistikos departamentas, VK FI skaičiavimai

⁵² Diagramos sudarymo metodika, rodiklių aprašymas pateiktas Valstybės kontrolės 2018-09-20 išvadoje Nr. BP-5 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“. Diagramoje raudona spalva pažymėti ketvirčiai, kai reikšmės yra didesnės nei daugiametis vidurkis, mėlyna spalva – kai reikšmės yra žemiau daugiametio vidurkio. Kuo intensyvesnė spalva – tuo stebimas rodiklis yra arčiau perkaitimo ar atvėsimo signalo.

⁵³ Diagramoje dalis naudojamų 2021 m. I ketv. statistinių rodiklių yra negalutiniai. Grynosios infliacijos, SVKI prekių ir paslaugų sausio–vasario mėn. indeksų pokytis, gautas lyginant su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu, ir prilygintas I ketv. Nedarbo ir užimtumo lygiai, darbo užmokestis, laisvų ir užimtų darbo vietų skaičius I ketv. yra įvertinti taikant ekonometrinius modelius atsižvelgus į Lietuvos statistikos departamento, Užimtumo tarnybos ir *Sodros* turimus duomenis.

⁵⁴ VK FI įvertinti Latvijos ir Estijos sudėtiniai indeksai gali skirtis nuo Latvijos (<https://fiscalcouncil.lv/council>) ir Estijos (<https://eelarvenoukogu.ee/en>) fiskalinių institucijų įvertintų indeksų dėl kitų duomenų šaltinių ar metodologijos skirtumų.

Ataskaitos
„Dėl ekonominės raidos scenarijaus
tvirtinimo“
2 priedas

Santrumpos ir sąvokos

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
AT	Austrija	–
–	Bedarbis	Nedirbantis 15–74 metų amžiaus asmuo, kuris aktyviai ieško darbo (per paskutines keturias savaites) ir per apibrėžtą laikotarpį (dvi savaites) gali pradėti dirbti.
–	Bruto darbo užmokestis	Atlyginimas pinigais, apimantis tiesiogiai darbdavio darbuotojui mokamą pagrindinį darbo užmokestį ir papildomą uždarbį, įskaitant darbuotojo mokamas valstybinio socialinio draudimo įmokas ir gyventojų pajamų mokestį.
BE	Belgija	–
BG	Bulgarija	–
BGVN	Bendras gamybos veiksmų našumas	–
BPKF	Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	Per tam tikrą laikotarpį gamintojų rezidentų įsigytas ilgalaikis turtas, atėmus pardavimus / perleidimus ir pridėjus tam tikrą nesukurto turto vertės padidėjimą dėl gamintojo arba institucinių vienetų gamybinės veiklos.
BPV	Bendroji pridėtinė vertė	–
BVP	Bendrasis vidaus produktas	Ekonominės veiklos rodiklis, tam tikros ekonomikos visų pagamintų prekių ir suteiktų paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį. BVP galima skaidyti pagal produkcijos, išlaidų arba pajamų sudedamąsias dalis.
BVP defliatorius	Bendrojo vidaus produkto defliatorius	BVP, išreikštas to meto kainomis (nominalusis BVP), padalytas iš BVP, išreikšto palyginamosiomis kainomis (realusis BVP). Taip pat vadinamas numanomu BVP kainų defliatoriumi.
–	COVID-19 priemonių planas	Lietuvos stabilumo 2020 m. programoje pateiktas diskrecinės COVID-19 plano pajamų ir išlaidų priemonės
CY	Kipras	–
COVID-19	COVID-19 liga (koronaviruso infekcija)	–
CZ	Čekija	–
–	Darbo jėga	Užimti gyventojai ir bedarbiai.
DE	Vokietija	–
DK	Danija	–
–	Ekonominės skatinimo planas	Ekonominės skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) sukeltų pasekmių mažinimo priemonių planas, Vyriausybės patvirtintas 2020-03-16.
–	Eksportas	Įstatymais reglamentuotas prekių ir paslaugų išvežimas iš valstybės į kitas valstybes.
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija	–
ECB	Europos Centrinis Bankas	–
EE	Estija	–
EK	Europos Komisija	–
EL	Graikija	–
ERS	Ekonominės raidos scenarijus	Finansų ministerijos parengtas ir viešai pavasarį ir rudenį skelbiamas vidutinio laikotarpio ekonominės raidos scenarijus.
ES	Europos Sąjunga	–
ES-15	–	Europos Sąjungos valstybės narės iki 2004-05-01 plėtros.

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
ESP	Ispanija	-
Eurostatas	Europos Sąjungos statistikos tarnyba	-
EVRK 2 red.	Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius 2 redakcija	-
EZ	Euro zona	-
FED	Federalinė rezervų sistema	-
FI	Suomija	-
FM	Finansų ministerija	-
FR	Prancūzija	-
HR	Kroatija	-
HU	Vengrija	-
-	Ilgalaikis turtas	Sukurtas turtas, daugiau nei vienerius metus naudojamas gamybai. Tai yra fundamentalus gamybos veiksnys sudarant šalies potencialaus BVP augimo projekcijas
-	Importas	Įstatymais reglamentuotas prekių ir paslaugų įvežimas į valstybę iš kitų valstybių.
IE	Airija	-
IRT	Informacinės ir ryšių technologijos	-
IT	Italija	-
JK	Jungtinė Karalystė	-
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos	-
LT	Lietuva	-
LU	Liuksemburgas	-
LV	Latvija	-
MMA	Minimali mėnesinė alga	-
MT	Malta	-
-	Namų ūkių vartojimo išlaidos	Namų ūkių išlaidų galutinėms prekėms ir paslaugoms įsigyti visuma. Nominalių namų ūkių vartojimo išlaidų pagrindu planuojamos valdžios sektoriaus pajamos gaunamos iš surenkamo pridėtinės vertės mokesčio.
-	Nedarbo lygis	Rodiklis, išreiškiamas bedarbių ir darbo jėgos santykiu.
-	Neto darbo užmokestis	Atlyginimas pinigais, apimantis tiesiogiai darbdavio darbuotojui mokamą pagrindinį darbo užmokestį ir papildomą uždarbį, atskaičius darbuotojo mokamas socialinio draudimo įmokas ir gyventojų pajamų mokestį.
NL	Nyderlandai	-
NPD	Neapmokestinamasis pajamų dydis	-
NPI	Ne pelno institucija	Ne pelno institucijos, aptarnaujančios namų ūkius.
PL	Lenkija	-
PMI	Pirkimų vadybininkų indeksas	-
PT	Portugalija	-
-	Potencialus BVP	Tokia gamybos apimtis, kurią šalies ūkis gali pagaminti, kai visi gamybos veiksniai yra visiškai panaudojami, neskatinant darbo užmokesčio augimo.
-	Prekybos sąlygų efektas	Eksporto kainų rodiklio ir importo kainų rodiklio santykis.
-	Realiojo BVP atotrūkis nuo potencialaus BVP	Rodiklis, parodantis skirtumą tarp realaus ir potencialaus BVP, išreikštą procentais potencialaus BVP.
RO	Rumunija	-
-	Sąlyginis darbuotojų skaičius	Visą darbo laiką dirbančių darbuotojų ir ne visą darbo laiką dirbančių darbuotojų, perskaičiuotų į dirbančius visą darbo laiką, skaičių suma. Skaičiuojant vidutinį mėnesinį / metinį bruto darbo užmokestį naudojamas vidutinis sąlyginis darbuotojų skaičius ataskaitinį laikotarpį.

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
SE	Švedija	-
SI	Slovėnija	-
SK	Slovakija	-
SVKI	Suderintas vartotojų kainų indeksas	Vartotojų kainų indeksas, apskaičiuojamas pagal ES mastu suderintą metodiką. SVKI gali būti suprantamas kaip rodiklis, parodantis pinigų sumą, kurią vidutinis vartotojas išleistų ataskaitiniais metais pirkdamas tą patį kiekį tų pačių prekių ir paslaugų, už kurį baziniais metais būtų sumokėjęs 100 piniginių vienetų.
TVF	Tarptautinis valiutos fondas	-
-	Užimti gyventojai	15 metų ir vyresni nuolatiniai Lietuvos gyventojai, dirbantys bet kokį darbą, gaunantys už jį darbo užmokestį pinigais ar išmoką natūra arba turintys pajamų ar pelno. Atkreiptinas dėmesys, jog užimtumas projektuojamas pagal gyventojų užimtumo statistinį tyrimą, apklaustieji nebūtinai gali dirbti oficialiai, taip pat dėl aukšto statistinio vieneto neatsakymo lygio užimtųjų skaičius gali neatspindėti tikrojo šalies užimtumo.
VS GV	Valdžios sektoriaus galutinio vartojimo išlaidos	Valdžios sektoriaus galutinio vartojimo išlaidas sudaro išlaidos, kurias valdžios sektorius patiria gamindamas ne rinkos galutines prekes ir paslaugas (išskyrus bendrojo pagrindinio kapitalo formavimą) ir rinkos prekes bei paslaugas, teikiamas kaip socialiniai pervedimai natūra.
VK FI	Valstybės kontrolė, vykdanči fiskalinės institucijos funkcijas	Valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, vadovaudamasi Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu, atlieka nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir rengia, teikia Seimui ir įstatymų nustatyta tvarka viešai skelbia minėtame įstatyme nurodytas išvadas.
VS	Valdžios sektorius	-
VSDF	Valstybinio socialinio draudimo fondas	-
-	Vienetinės darbo sąnaudos	Vidutinės darbo sąnaudos, panaudotos vieno produkcijos vieneto gamybai. Šis rodiklis parodo šalyje pagamintos produkcijos, teikiamų paslaugų gebėjimą konkuruoti kainomis.

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

